

PONRŠEJK

BOŽIĆ 2011.

118

PRVI LET U SVEMIR
1961. - 2011.

UVODNIK

Štovani štioče!

Ovaj broj "Parseka" je finalni u 2011. godini, godini koja je za Tvoj omiljeni fanzin bila prilično dobra. Nakon mršave 2010., izašlo je šest brojeva, uključujući i jedan na engleskom jeziku. Pristojan rezultat. No, to nije sve: imamo i eurokonsku nagradu, to jest "Parsek" je ove godine proglašen najboljim europskim SF fanzinom. Faksimil svjedodžbe je na 45. stranici ovog broja.

Inače, što ima? Pa, osim nastavka aktivnosti u zagrebačkoj Booksu, gdje jednom mjesечно Aleksandar Žiljak vodi večeri posvećene SF-u, fantasyju i nadnaravnom horroru, mogu samo reći kako u SFeri teku ubrzane pripreme za Eurocon 2012. godine. Dodatni *booster* SFera je dobila povratkom na Kajzericu, u novoizgrađeni kulturni dom. SFerine *iskusnjare* tvrde kako su prostorije jako usporedive s onima iz Ivanićgradske ulice u Zagrebu, no urednik ovog fanzina ih se jedva sjeća. Bilo kako bilo, ured plus uporaba velike dvorane plus ljetno kino daju

nam razloga za radovanje.

Što se tiče sadržaja ovog broja, unatoč Gagarinu na naslovni (nismo mogli zaobići obljetnicu, iako je pala još u travnju), pola priča se kriptozoologija, pola je horror, a tu je i zanimljiv esej, pa intervju, pa pjesma... Ma, milina!

Važna napomena: u broju 117 Urednikovom omaškom je kao prevoditeljica dijela romana *Araton* autora Olivera Franića potpisana Milena Benini. Njezin inicijalni prijevod je sam autor uvelike promijenio pa se smatra prevoditeljem. Ispričavamo se svim imenovanim.

A sad, na čitanje!

U Zagrebu, 27.12.2011.

"Parsek" na webu:

<http://parsek.sfera.hr/>

B.Švel

PARSEK je paradoksalno-sekularno glasilo SFere, Društva za znanstvenu fantastiku, IV. Podbrežje 5, 10000 Zagreb. Izlazi. Svi prilozi vlasništvo i copyright autora. Uedio i prelomio: Boris Švel Dagi. Korigirao: Aleksandar Žiljak. Naslovica: Jurij gagarin u Bugarskoj 1961., "Izvjestija". PARSEK je glasovanjem European Science Fiction Society na Euroconu 2011. u Stockholmu proglašen najboljim europskim SF fanzinom 2011. godine.

Pouzdano dobar pri povjedač, Robi nam donosi neuobičajenu pri povijest s obronaka Bilogore...

Robi Selan

ŠUMSKA DEKLA

"U prvi mah bio sam siguran da čujem Cigane kako brbljaju, ali istovremeno mi je u tim glasovima nešto bilo sumnjivo. Zvučali su nekako grleno, a riječi su bile potpuno bez veze. Zato sam pomislio da možda nisu Cigići, nego penzići koji po smetlištu traže plastične boce, a usput su se i naroljali ili da su to samo dva kronera koja ne traže ništa, ali su našla zgodno mjesto za cuganje. Bilo bi bolje da sam otišao, ali, znate, radoznalost me natjerala da provirim iza hrpe. Večer još nije bila sasvim pala, pa sam prema obrisima razaznao kućicu od dasaka i lima i dvoje ispred nje. Prepoznao sam nju. Bila je s nekim golemlim muškarcem za glavi višim od sebe, kuštravim i kojekako odjevenim, isto kao i ona. Grlio ju je i pritiskao sebi. Kada gledaš, onda je lakše razumiješ, pa sam uspio razabrati da joj govori da on sada odlazi, ali da je voli, da će zauvijek biti njen i što ja znam, a ona mu je uzvraćala sličnim sranjima. Stvarno, zгадili su mi se i ja sam otišao!"

Ta bi priča trebala zvučati uvjerljivo. I priznat će da je učinio... Ono. Reći će da se nije mogao suzdržati i da se vratio jer je znao da će muškarac otići, pa će je zateći samu, da je tako bilo i da je onda učinio... To. Tako će priča postati još uvjerljivija. Ionako mu nitko ne vjeruje da je nije... Te su se misli Životinji vrtjeli u glavi dok je napeto gledao kroz prozor svog trošnog kućerka na rubu jednog od šumaraka sjeverozapadne Bilogore. Pogledom je pratilo dvojicu paleoantropologa kako osvijetljeni onom slabašnom uličnom svjetiljkom koja bi na selo trebala unijeti trunku urbanosti koračaju prema svom autu parkiranom na samom kraju uzanog i dotrajalog asfalta. Pola milijuna, pola milijuna nudila su mu ta dva slabunjava cvikeraša, a njemu nije padalo na pamet što da im kaže! Bili su svjesni da im može svašta slagati, ali svejedno su ga gnjavili. Sada, kada bude rekao da se predomislio, bit će još sumnjivije, ali oni očajnički žele vjerovati, to je u njima jače od

bilo čega. Odluku da ih pozove natrag već je bio donio, preostalo mu je još samo da to i učini. I pripremi se da bljeskanje novinarskih fotoaparata pretvori dan u noć istog trena kada se pojavi na kućnom pragu. Gadovi ga neprestano slijede u stopu, a noću vrebaju iz mraka s druge strane ceste.

Nije zapamtilo kako su se ono dvoje predstavilo, on ih je za sebe nazvao Marko i Žarko jer mu je to zvučalo prikladno blesavo za takav dvojac. Djelovali su učeno, to ga je podsjećalo na školu i zato ih je mrzio. Ali pustio ih je u kuću kada su spomenuli novac.

- Ma, bilo kakav detalj, gospodine Životinja! Je li vam rekla odakle dolazi, s kim živi ili kuda se kreće? Sjetite se nečega i potpisat ćemo ugovor o pola milijuna kuna, a kada snimimo vašu izjavu, novac sjeda na vaš račun - navaljivao je Marko s diktafonom u ruci.

- Moramo ih otkriti! Oni se desetke tisuća godina kriju među nama, žive s nama, možda i razmnožavaju s nama, a mi to ne znamo. Gdje su, koliko ih ima i čime se bave, bit će to otkriće od krucijalne važnosti za znanost - objašnjavao mu je Žarko.

Ali, fućkalo se njemu za znanost! Samo ih je tupo gledao s druge strane stola, on, steroidima nabildana čelava mrcina u prljavoj potkošulji! A na lijevom mu ramenu, iznad bicepsa, koji kao da bi svakog časa mogao eksplodirati, istetovirana mrtvačka glava okružena plamenovima. Nadimak Životinja stekao je u osnovnoj školi u kojoj je iznuđivao novac i tukao slabije od sebe. Poslije je, naravno, radio kao redar na ulazima u prostore s noćnim događanjima i u međuvremenu punio

svoj dosje prijavama za nasilništvo. Zbog pokušaja silovanja zaradio je dvije godine, što mu je došlo kao odlazak na fakultet, prilika da se usavrši kao ološ te još malo nabilda i istetovira. Kada je izašao nije imao kuda, pa se nastanio u napuštenoj kući nekog svog rođaka. Uzdržavao se sitnim švercom. Policija je to znala, a on je znao da znaju i da će mu tolerirati jer je bolji takav nego da se baci u biznis s drogom. Bilo je jasno da ga se Marko i Žarko pribojavaju dok onako zuri u njih i da njihova nelagoda raste sa svakom sljedećom sekundom njegova muka. Napokon su shvatili da je vrijeme da odu. Promrmljavši: - Doviđenja! - zadnji su se put osjetili budalama.

Eno ih, razgovaraju spremajući se da uđu u auto. Marko možda kaže: - On čeka da mu povisimo iznos ili misli da će doći netko tko će ponuditi više. Želi licitirati.

Žarko možda na to odgovara: - Ma, on misli da smo mi zapravo policajci i da na prijevaru želimo izvući informacije.

A Marko, moguće, na to veli: - Na žalost, prije će biti istina da ju je ubio i da nikoga osim nje na deponiju nije bilo.

To je tvrdio i tužitelj, ozbiljan obiteljski čovjek uredno zategnute kravate, glasa kao u biblijskog proroka: - Slijedili ste je od grada do odlagališta otpada, napali u njenoj straćari, silovali i ubili. Potom ste nju i sve oko nje polili benzinom i zapalili da biste smrt prikazali kao nesretni slučaj. Prosjakinja Romkinja, tko će pomnije istraživati njenu smrt? Ali, prevarili ste se! Nadzorne kamere dućana nasuprot mjesta gdje je pretraživala kante za smeće snimile su vas! I ne treba biti psiholog da bi se iz govora vašeg tijela iščitalo da je u vama pobudila

požudu. Dokazi vrište protiv vas: lažljivac, silovatelj i ubojica!

Branio se da je na odlagalištu smeća tražio važeći lutrijski listić kojega je u smeće bacio zajedno s ostalim papirima, a komunalci su ispraznili kante i sve odvezli.

- To je bilo isto što tražiti iglu u plastu sijena i nisam ga našao, ali listić je mogao donositi milijunski dobitak! Zato sam preturao smeće sve do večeri. Onda sam čuo te glasove iza hrpe otpada. Mislio sam da su Romi koji traže željezo i da se zbog nečega svađaju. Bio sam radoznao, pa sam zavirio iza gomile i ugledao par kako se svađa i tuče ispred kolibe od dasaka i lima. Bio je gotovo mrak, ali nešto svjetla je dopiralo iz grada, pa sam razaznao da muškarac šaketa ženu psujući je, a ona ciči i vrišti pokušavajući mu vratiti milo za drago, ali uspijeva samo pljeskati ga po rukama. On je bio golem, puno veći od nje, a oboje su bili odjeveni u dronjke i imali su duge, neočešljane kose. Ne mogu se zakleti da je ta žena bila ona, ali sličila je na nju. Gledao sam ih deset - dvadeset sekundi, pomislio sam: "Ubit će je!" i onda sam otisao.

Nije poricao da ga je žena koja kopala po kantama uzbudila. Privukao ga je njen neobičan izgled: nije bila ni crnkinja, ni bjelkinja, ni azijatkinja, pa ni Indijanka. Zato joj je prišao i dobacio da što traži i da tu neće ništa naći, tek toliko da joj privuče pozornost. Zbog nemarne odjevenosti, prljave kuštrave kose i musava lica kao da bila još privlačnija. Oči su joj bile neobično velike i tamne, a bjelina bjeloočnica u suprotnosti s obrazima. Možda joj je nos bio malčice prekrupan, možda su lukovi iznad obrva bili malo prejaki, ali te sočne usne i taj

neobično ženstven pokret kojim je kovrčavu kosu zaticala iza uha bili su neodoljivi! Odgovarala je zbuljeno, glasom iz dubine grla, hrapavim i stidljivim. Kada ju je bolje osmotrio, shvatio je da je da joj treba grudnjak broj sedam - osam, a s obzirom da ga očito nije nosila, pitao se kako bi sve "to" stršilo kada bi bilo njime poduprto! A goleme "polukugle" ispod njenih leđa mogle su se opisati samo kao "nepregledno prostranstvo". U onih nekoliko koraka koje je učinila pred njim kukovi su joj se zanjihali kao pretovareni brod, a od toga se sve ono na njoj zatreslo. Izgledala mu je kao krava na pašnjaku i on se počeo kesiti kao gladan medvjed!

- Ali, časni sude, nisam je slijedio i ništa joj nisam učinio!

Njegov odvjetnik, suhonjavi starčić podsmješljiva lica, tvrdio je da žena nije mogla živjeti sama na takvom mjestu. Tražio je da policija ponovo istraži šire mjesto zločina, da se pregledaju svi zapisi nadzornih kamera u gradu i ispitaju svi otkupljivači metala u krugu od stotinu kilometara. Uzalud. Nikakav trag koji bi upućivao na postojanje trećeg čovjeka iz njegove obrane nije pronađen. A onoga što je bilo protiv njega nađeno je na pretek: u kući, na hlačama, pod njegovim noktima. Činilo se da ne može izbjegći četrdeset godina zatvora.

A onda se na sudu pojавio načelnik Centra za forenzička ispitivanja. Sam je insistirao na tome. Naime, optužba se odnosila na ubojstvo nepoznate ženske osobe jer policija nije uspjela utvrditi identitet ubijene. Izvedena su sva ispitivanja, istraživanja i vještačenja, ali bez rezultata. I tako je to stajalo sve dok se netko nije malo pažljivije zagledao u žrtvin

DNK. Nakon toga, krenula je lavina novih ispitivanja, višekratno ponovljenih, ali zaključak je uvijek bio isti: ubijena žena bila je neandertalac!

- DNK neandertalca razlikuje se od čovječjeg za samo nula cijela dva posto, ali upravo tu razliku ovdje nedvojbeno imamo. Žrtvin DNK usporedili smo s onim iz kostiju krapinskog pračovjeka i utvrdili da se devedeset devet, zarez, devedeset devet posto poklapa s njim. Štoviše, čini se da je bila u rodu onima s Hušnjakova brda! - objasnio je načelnik.

Njegov branitelj nije propustio priliku:

- Časni sude, kazneni zakon odnosi se na ljude, a to znači na vrstu *Homo sapiens*. Budući da žrtva pripada vrsti *Homo neanderthalensis*, nema nikakve osnove da se mom branjeniku, čak i da jest učinio ono što mu se stavlja na teret, sudi za homicid. Stoga zahtijevam oslobođajuću presudu!

Dobio je dvije godine uvjetno zbog okrutnog postupanja prema životinjama. Tužitelj je najavio žalbu tvrdeći da se zakon odnosi na cijeli rod *Homo*, ali tko je još video nešto iz tog roda osim *sapiensa*?

Sljedećih dana postao je najpoznatiji čovjek na svijetu, njegova slika bila je na svim novinskim naslovnicama, televizijskim postajama i web stranicama. I svi su htjeli opet i opet čuti od njega istu priču, a on je samo šutio i šutio. Nije pravo ni razumio što ga je to spasilo od zatvora. Što, ona je bila "šumska dekla"? Nekakav šumski čovjek kojega su neki

navodno vidjeli na Bilogori i s kojim ga je baka plašila kada je bio mali? On u to nikada nije vjerovao ili bolje reći nikada nije ni razmislio bi li u to povjerovao ili ne. A ona dva glupana koji, eno, upravo otvaraju vrata svog auta, došli su mu ponuditi pola milijuna kuna da im ispriča nešto o tome.

Istrčao je napolje i viknuo im da čekaju. U isti čas počeli su iz mraka bljeskati fotoaparati. Marko i Žarko zastali su tijelom okrenuti unutrašnjosti vozila, a glavom prema njemu. Pošao je prema njima brzim korakom.

I tada ga je oborilo!

Njega, sto pedeset kilograma tešku "životinju", nešto je pokupilo s leđa i srušilo kao vihor praznu kantu za smeće! Sekundu - dvije trebalo mu je da postane svjestan da se hrve s nepoznatim muškarcem. Koliko god ga gnjevno pokušavao odgurnuti sa sebe, sve mu je bilo uzalud. Pred sobom je kao u svjetlosti bliceva video golemu glavurdu zaraslu u kosu i bradu. To nije bio ni crnac, ni bijelac, ni azijat, pa ni Indijanac. Nos mu je bio prekrupan, očni lukovi prejaki, a iz njegovih je dronjaka izbjiao dobro mu poznati vonj smetlišta!

Debeli prsti nepopustljivo su ga stezali oko vrata, a grleni je glas frenetično blebetao. Dok je još bio pri svijesti, uspio je prepoznati neke riječi: kćer, tražio, svuda, nema-nema, tražio, video, čuo, svuda on-on, osveta, pravda, životinja, sud - ništa, životinja, zoo-zoo, toplo, hrana.

I onda smijeh, neljudski.

Viktor Prša

CRNA LATIMERIJA

Riblja tržnica Aucklanda radi sedam dana u tjednu i idealno je mjesto za ljude koji vole ribu. Ondje možete kupiti ribu, možete je pojesti, možete čak naučiti nove recepte. Pravo mjesto za riboljupce!

To ljetno nedjeljno jutro, profesor Philip Macmillan lunjao je među štandovima riblje tržnice u Aucklandu. Kupovina nedjeljnog objeda bio je posao koji je radio s ljubavlju, ako bi tu nedjelju na redu bila riba. S prezicom je preskočio velike dućane koji nude pakiranu brendiranu robu. Radije je išao od štanda do štanda sa svježom ribom, uživajući u ponudi: ovdje *Arripis xylabion*, ovdje - gle! - *Arripis trutta*. Vratimo se na čas *xylabionu*, bio bi izvrstan na roštilju; no, ni *trutta* ne bi bio loš. Pogledajmo još dalje: *Pelotretis flavilatus*, dušu dao da ga se ispeče u tavi... A da opalimo jedne *Nototodarus gouldi* ili *Nototodarus sloanii*? Na žaru, s krumpirom i kakvim ukusnim umakom, recimo od avokada i chilija? Mmmm, to bi bilo fino...

Skoro nesvesno dolunjao je do štanda gdje je i uobičajeno znao kupiti štogod:

Gradizin & Sons, malo ribarsko poduzeće. Ondje je radila mlada djevojka, vjerojatno žena kojeg od sinova iz tvrtke. Možda i gazdina unuka, tko bi znao? Izbor im danas i nije bio bog-zna-kakav: obični *Katsuwonus pelamis*, *Rhombosolea leporina*, već viđeni *arripisi*... Pomalo razočaravajuće.

Pozornost mu privuče primjerak koji se usamljen u kašeti gnijezdio na ledu. Riba je bila lijep komad, ako sudimo po veličini: moglo joj je biti dobrih šezdesetak centimetara u duljinu, dakle, suvisao obrok za njegovu malu obitelj. No, ljepota je tu prestajala: ribetina je bila crna, presijavajući se poput kamenog ugljena, s ponekom tamnosivom mrljom na leđima. Uhvatio se kako je pozorno promatra, fasciniran njezinom ružnoćom: pogled je klizio od male glave velikih usta i buljavih očiju, preko snažnih prsnih peraja... Još dvije peraje na trbuhu, kao i prednja i stražnja na leđima, dok se trodijelni rep širio iz jakog trupa. Čudnovat stvor.

Profesor Macmillan bi rijetko naišao na nešto što ne bi mogao odmah klasificirati,

onako iz rukava. Opipa krljušti, pa je pažljivo okrene. Nije očišćena, dobro... Opipa prsne peraje, pa se prigne nad njih. Imale su jasnu strukturu... Uto je mlada prodavačica spremno doplahutala do profesora, ovlaš ga već znajući kao dobrog kupca: "Dobro jutro, dobro jutro. Mogu li vam priskočiti? Imamo..."

"Dobro jutro, mlada damo. Da, molim vas, rado će vas nešto zamoliti", prekine je profesor i uperi prst u simpatičnu crnu nakazu u ledu: "Možete li mi reći gdje je ovo ulovljeno, molim vas?"

Djevojče ostane otvorenih usta. Vjerojatno bi polučio sličan efekt da joj je na licu mesta predložio brak. "Eh, ne znam...", uzvrati ona. Onda nakrivi glavu, kao da tek sad prvi put vidi što joj je profesor pokazivao: "Joj, baš je ružna. Ali imamo drugih krasnih riba, ako hoćete..."

Pogledom se vratio na prsne peraje, a zatim na djevojku. Raskorak djevojčine ljepote i ružnoće vodenog stvora natjera ga na muževni osmijeh, ili barem nešto približno tome: "Krivo sam se izrazio, mlada damo. Radim na Sveučilištu i bavim se ribama. Jako me zanima gdje je ovo ulovljeno."

"Dečki mi ne kažu baš s koje brodice stiže koja riba. Ali ima lijepih..."

Profesor promijeni taktiku: "Evo, vi mi je lijepo zapakirajte, a onda mi recite tko bi mogao znati."

Riba završi na vagi, par novčanica promijeni vlasnika, a profesoru se učini da

nije trebao baš iskazati toliko zanimanje za robu. No, papreno preplativši ribu, lakše je mogao nastaviti zapitkivanje: "Dobro, a sad mi recite kako mogu sazнати gdje je riba uhvaćena?"

Djevojka skine rukavicu, pa od nekud izvadi posjetnicu: "Evo, na ovaj telefon. Netko od dečkiju je sigurno na brodici."

* * *

Kad se našao na vozačkom sjedalu svojeg automobila, konačno je uspio drhtavim prstima ispetljati broj pročelnika katedre na svojem mobilnom telefonu. Nakon preduge zvonjave, na drugoj strani začuje se brundavi bariton uvaženog šefa: "K vragu, mladiću, gdje gori? Nedjelja je!"

"Ispričavam se što smetam, ali morao sam... Bio sam na ribljoj tržnici... Moramo je odnijeti na fakultet i izvagati, izmjeriti..."

"Što bismo vagali danas? Kojeg svirca? Philipe, sredite se!"

"Resoperku!"

Tišina. A onda bariton zamrmori: "Gdje..."

"Na ribljoj tržnici. I to crna. Posve crna! To bi mogla biti nova vrsta! Crna resoperka!"

"Nova? Povrh *Latimerije chalumnae* i *Latimerije menadoensis*? Tako nekako?", bariton je zazvučao umalo zainteresirano.

"Da, nova! Crna je, skroz crna! Moramo je odnijeti..."

"Ne možemo", rezignirano zabrunđa šef katedre.

"Moramo!"

"Ne možemo, uz najbolju volju!"

"Ali MORAMO!"

"Do vraga, Philipe, laboratoriji su pod ključem, a sindikat ne dopušta domarima rad nedjeljom. Fakultet nema novaca to platiti. Dok mi nađemo ključeve, mogao bi blaženo doći i sutrašnji dan. I to sve znate", doda bariton pomirljivo.

Sad je bio red na profesoru Philipu Macmillanu da pošuti. Šef je imao pravo.

"Znate što: vi je lijepo spremite negdje u ledenicu, pa je sutra donesite na posao", predloži pročelnik.

"U ledenicu."

"Da, Philipe, u ledenicu. I lijepo popijte čaj. Ili whiskey. Zaslužili ste. A onda ćemo sutra razgledati tu vašu *Latimeriju macmillani!*"

Profesor Macmillan zaklopi mobitel... *Latimeria macmillani*. Baš dobro zvuči. Šef se, doduše, vjerojatno našalio, ali zvuči zbilja dobro. A u svakoj šali ima pola istine.

* * *

Došavši kući, profesor Macmillan zatekao je prazan dom. Nema veze, pokazat će ukućanima što je tata donio - i koliko je to važno! - kad sklopi priču, oni su to svakako zaslужili čuti prvi! Vrijedni nalaz je spremio u ledenicu, točno kako mu je šef predložio, a zatim - nakon duple doze

žestokog pića od kojeg mu se namah zavrти - nazove broj što mu ga je dala djevojka na tržnici.

Glas na drugom kraju nije zvučao pretjerano oduševljen njegovim zapitkivanjem: "Ne, ne mogu vam reći gdje je uhvaćena ta jedna riba za koju me pitate. Ali znat će dečki na samoj brodici... Mislim, oni su se jutros vratili, sigurno nekoga ima..."

Profesor po drugi put uzbudjeno sklopi mobilni telefon. Sad je bio na tragu: u luci, vez taj-i-taj, koćarica *Savudria*. Da, bio je na tragu, takoreći u jednom terenskom istraživanju...

* * *

Savudria je bila mala oceanska koćarica moderne gradnje, a ljubazni zapovjednik primio ga je u minijaturnom salonu. Sad se pomorac češao tvrdom ručetinom po glavi: "Sjećam se baš te čudne ribe, da. Dečki su mi je pokazali kad je ulovljena, smijali su se... Ali teško mi je reći... Mislim, naša lovišta su poslovna tajna."

Profesor Macmillan se na čas upita ima li ovo plovilo valjane licence: "Ne zanimaju me vaši papiri, ako je to u pitanju... Samo mi je važno otprilike na kojem mjestu je ta riba uhvaćena!"

"Moji papiri su u savršenom redu", reče kapetan tonom kojemu se ljudi obraćaju

nekome tko nema pojma. "Ali, mogu samo jako grubo suziti područje."

"Dajte, molim vas!", pun nade odvratni profesor.

"Cookovo otočje, otprilike."

"Hvala vam, puno vam hvala!" Profesor Philip Macmillan se zatekne kako s obje ruke junački trese desnicu zabeznutog kapetana.

* * *

Dok je užurbano vozio natrag doma predgrađem urednih malih vila, na skretanju u svoju uličicu malne se sudario sa smetlarskim kamionom koji mu je dolazio u susret. Maor za volanom pregolemog vozila zakolutao je očima kad je profesor živčano potrubio.

Parkirao je auto i odahnuo. Da se nije ostavio pušenja još prije diplome, sad bi bio trenutak za cigaretu. Štoviše, za cigaru.

Poletno je ušao u kuću; ugodan miris se širio predvorjem: "Ljubavi, stigao sam!"

Vitka ženica iziđe iz kuhinje, tarući prste o pregaču na kojoj je pisalo *Za ovo sam provela četiri godine na fakultetu.* "Dobro si došao, ručak će biti gotov za pola sata. Taman još stigneš..."

"A gdje su moja najdraža blogerica i moj roler? Moram vam svima nešto pokazati", prekine je profesor.

Ženica uzdahne: "Mali je vani, a tvoja najdraža blogerica je za računalom. A gdje bi bili? I što ćeš pokazati djeci. I meni?"

"Ribu!"

"Ribu?", reče supruga tonom koji je odavao gnjavažu.

"Da, ribu! Malo posebnu!"

"Dobro, pokaži je djeci za objedom."

"Objedom?"

"Da, nego što? Malo sam se namučila dok sam je očistila. Baš je bila čudna", namršti se. "Ali složila sam ti tvoj umak od avokada i chilijske paprike, znaš...", doda maznim tonom koji je govorio *pusti-sad-posao-nedjeljom-i-pošaljimo-klince-popodne-u-kino.*

"Riba! Gdje je? Gdje je riba?!", problijedi profesor.

"U pećnici... Pazi, budalo, VRUĆA JE!"

"Gdje su... Ostatci? Otpaci, kako bi ti to rekla?!"

"U smeću! Daj, uzmi mast za opeklane, ludi čovječe!"

"Gdje... Isuse!"

Profesor izleti iz kuće i otrči do kanti za smeće. Uredne, prazne. Smeće se odvozi nedjeljom. *Njihov sindikat* izborio se za dodatno plaćanje...

Vratio se do trijema olovnog koraka, nesvjestan opeklina po rukama. Kroz glavu su mu prolazile slike tržnice, *Latimerije macmillani* kad ju je prvi put ugledao, fakulteta, koćarice, lica vozača smetlarskog kamiona, njegove prve zlatne ribice kad je uginula...

Sjeo je na trijem i gorko zaplakao.

O Ani ne znamo puno, osim da dolazi iz Osijeka i lijepo piše.

Ana Domini

... I NADAM SE DA SE NIKADA NEĆU VRATITI

Antun je uplatio sedam dana, puni pansion. Hotel pola kilometra udaljen od plaže, tri zvjezdice, ništa posebno, ali to je najviše što nam je recesija ove godine dopustila. Mogli smo, doduše, preskočiti more ove godine i skupljati novac za nagodinu, ali planiramo dobiti bebu. Da, friško smo u vezi, ni godinu dana, ali osjećam kako u tom muškarcu imam sve što mi treba, sve što želim; i da, želim bebu s njim. Pa smo zato ipak otišli ove godine.

* * *

Dobili smo sobu broj 309. Kad izadeš iz lifta, ravno kroz hodnik, pa desno, do kraja novog hodnika i onda zadnja vrata desno. Gotovo preko puta našoj sobi, na lijevom zidu visi Magritteova *Golconda*. Predivna slika, iako je ovo poprilično loša kopija. Ali, treba skinuti kapu onome tko je predložio da se objesi tako nešto. Mogli su staviti neku od onih milijun slika cvijeća u

vazi koje nabaviš za 50 kuna kod bilo kojeg lokalnog slikara na rivi, kakve uvijek vise po hotelima i sličnim mjestima. Ovo je originalno, ako ništa drugo.

Dok sam ja brojala čovječuljke na slici, Antun je već otključao sobu i unio kofere. Pozvao me.

"Ako si gotova s interpretiranjem umjetničkih djela, mogla bi se doći raspakirati."

Mimošla sam se sa sobericom - koja je iz sobe preko puta naše teglila kolica natrpana nečim zveckavim i treskavim i koja me pozdravila vrlo čudnim, gotovo osudujućim pogledom - i ušla u sobu.

Od hotela s tri zvjezdice ne možeš očekivati apartman s jacuzzijem i robovima koji će te hraniti grožđem i hladiti palminim listom. Ali, moram reći da sam bila ugodno iznenađena interijerom naše sobe. Kratak hodnik na ulazu s ormaram s desne strane

koji će uskoro škripati pod težinom uglavnom moje odjeće, i WC-om s lijeve. Bacila sam pogled u njega: prevladavaju svijetlozeleni tonovi. Odlično. Školjka preko koje je prebačena papirnata traka koja nas obavlještava kako je zahod dezinficiran, umivaonik, tuš-kabina, stalci s ručnicima, zrcalo... Funkcionalna klasika.

Ostatak sobe zauzima veliki krevet sa zelenobijelim plahtama i pokrivačima, još jedan ormar na suprotnoj strani zida uz prozore i izlaz na balkon, komoda s tv-om nasuprot krevetu, zrcalo pokraj nje.

Na zidu iznad kreveta slika Hieronymusa Boscha s letećim zvijerima koje napadaju čovjeka što se moli. Isto lažnjak, naravno, jer napadnuti na slici uopće nije odjeven kao svećenik. Ali, morala sam se nasmijati kad sam je ugledala. Antun me upitno pogledao.

"Ova slika", rekla sam kroz smijeh. "Znaš kako se zove?"

"Nemam pojma."

"Iskušenje Svetog Antuna!"

Bacio je pogled na sliku, namrštilo se i izgubio interes. Trebalo se raspakirati. I otići na ručak. I na plažu. Ljeto nas neće čekati. A zanimljive slučajnosti ionako nisu bile dio njegova interesa.

Dok je vadio stvari iz svoga kofera, promrmljao je, kao da govori samome sebi: "Repcionar je vidio kako se zovem, pa nas je namjerno poslao u ovu sobu..."

"Možda", rekla sam, "ali otkud je mogao znati da se ja razumijem u slike? Nije baš da se radi o *Mona Lisi*."

"A nemam pojma. Jel' bitno?"

"Nije. Samo sam primijetila zgodnu podudarnost."

"Dobro", rekao je i nastavio vaditi košulje i kratke hlače. Kad smo se raspakirali - ja sam uzela onaj veliki ormar pred ulazom u sobu, lijepo složila odjeću, iskoristila sve vješalice i police, Antun je strpao svoj kofer u ormar pored balkona - sišli smo u prizemlje na ručak. Nisam to primijetila kad smo ulazili u hotel, ali u predvorju, na zidu pored stupa optočenog lažnim mramorom, bila je obješena poprilično velika i loša reprodukcija *Dvije žene* Egona Schielea. Ovdje je čak i Antun zastao.

"Jebote", promrmljao je. "Ovo je pornografija."

Nije baš, ali svejedno sam se nemalo iznenadila motivom kojeg je šef ovog hotela odlučio prezentirati na vidjelo gostima. Naga žena u izazovnoj poziciji baš i nije pejzaž kojega bi trebala gledati djeca. Slegnuh na kraju ramenima. Ako šef smatra kako je to u redu...

* * *

Kad smo se vratili s plaže, pažnju mi je privukla slika u našem hodniku. U početku sam samu sebe uvjeravala da to nije ono što mi se čini, jer tko bi i zašto stavio takvu sliku u hodnik hotela? Ali, kad sam joj se približila, shvatila sam kako me moja

polako napredujuća miopija ipak nije zavarala.

"Antune, vidi ovu sliku!", povukla sam muža, zapravo već znajući njegovu reakciju.

"Aha", rekao je ovlaš ju pogledavši, pa nestao u sobi.

Namrštila sam se. Sliku koja je visjela na zidu stvorila je Frida Kahlo. *Samoubojstvo Dorothy Hale*. Naručen portret pokojnice, koji se pretvorio u slavlje njezine smrti. Vrlo tužna i lijepa slika (u originalu, ova je daleko od toga - prokletno loša kopija, s oblacima oko zgrade koji izgledaju kao nabacana vata), ali svejedno... zašto bi netko stavio ovaku sliku na uvid svima?

Dok sam se tako čudom čudila, neka žena mi je u prolazu šapnula: "Svi ćemo tako završiti..." i brzo nestala u sobi preko puta moje. Uspjela sam samo vidjeti kratku riđu kosu i vrlo dug vrat. Prva pomisao mi je bila - *zamijenila me s nekim* - ali, nakon nekoliko trenutaka promatranja namjerno zakrvavljenog okvira Fridine slike, nešto me natjerala da pokucam na vrata žene koja mi se obratila. Naravno, nitko nije otvorio, pa sam se vratila u svoju sobu.

I tu sam ponovno zbumjeno zastala. Antuna nije bilo. Vrata kupaonice bila su otvorena, ali od njega ni traga ni glasa. Možda je izašao dok sam ja bila zadubljena u sliku? Zašto mi se onda nije javio i rekao kamo ide? Ništa, pričekat će ga. Sjela sam na krevet, zatim legla. Zatim zaspala.

Probudilo me otvaranje vrata. Skočila sam na noge i ugledala Antuna kako ulazi u sobu.

"Dobro jutro, spavalice", promrmljaо je s kiselim osmijehom.

"Gdje si bio?"

"Na recepciji."

Čekala sam nastavak objašnjenja, ali bez rezultata.

"Zašto?"

Zavrtio je glavom. "Sređivao sam neke stvari."

"Koje?"

"Ma ništa..." i tu je stao. Kad je nervozan, uši mu se zacrvene. Sad su bile purpurne. Došla sam do njega, zgrabila ga za ramena. "Kako si znao da sam spavala, ako te nije bilo u sobi kad sam ušla?"

Tu me pogledao. Odsjaj koji sam mu vidjela u očima, toliko me prestravio da sam se zagrcnula. "Dodi", rekao je i poveo me do onog ormara pored balkona. Otvorio ga je.

"Raspakiravao sam se dok si ti stajala u hodniku... i... gledaj..." Segnuo je rukom u gornji desni ugao pozadine ormara i izvukao metalnu užicu, jednim krajem privezanu za plohu. Prvo sam pomislila da se radi o nekakvom svjetlu u ormaru i da treba povući užicu kako bi se upalilo, ali kad ju je Antun povukao, umjesto svjetla, drvena ploha se pokrenula zajedno s užicom. Iza je trebao biti zid ove sobe. Umjesto toga, bila je još jedna prostorija.

"Što je to, Antune?"

Ušao je u ormar, provukao se kroz otvor i uspravio - izgledao je kao da mu je netko odsjekao glavu. Kad se počeo udaljavati od ulaza, uhvatila me neobjasnjava panika. Skočila sam u ormar i gotovo naglavce upala u tajnu prostoriju. Nije bila veća od kupaonice, ali njezin sadržaj... Na sredini stolac s kožnim remenjem na rukohvatima i nogama, čija je svrha bila i više nego jasna. Pored njega golem metalni sanduk koji me podsjetio na lijes. Da, strašno, morbidno, bizarno, ali, *zidovi!* Kao da je netko od ove prostorijice odlučio napraviti novi *Smithsonian*, zidovi su bili zagušeni slikama. Zidovi, strop i pod su *bili* slike. Sve su to bile loše reprodukcije, ali bilo ih je nebrojeno mnogo u toj skučenoj sobici. Nabacane jedna uz drugu, jedna na drugu, kao da su se gušile i kašljale pod težinom nekvalitetne umjetnosti koja ih gnječi sa svih strana. Groblje loših klasika likovne umjetnosti. Ali, ta bujajuća lošost kao da im je davala neki čudan, poremećen, dvodimenzionalni život. Čim sam ih pogledala, slike su nekako počele disati i bubriti prema meni, svi ti nemogući svjetovi poprskali su me svojim bojama, mirisima i okusima predmeta, živih bića i krajolika koji nikada ne bi mogli postojati... sve su to bile poznate slike, ali, vid mi se zamaglio, niti jednu nisam mogla fokusirati, niti jednu nisam mogla raspozнати i to me gušilo. Ovdje sam ja bila izložena, a ne one. Ovdje sam *ja* bila slika, umjetničko djelo, original, promatrana, vrednovana i kritizirana

(*prezrena* od svih tih kopija)... ovdje sam *ja* bila uokvirena i nepomična, dok su se slike odvajale od zidova i lebdjele oko mene, razgledajući me sa svih strana, komentirajući svaki nabor na mojoj odjeći, kudeći mješavinu boja koju je slikar koristio za kožu, hvaleći grimiz moje kose, hvaleći čvrstinu kojom držim sjekiricu u ruci - pogledajte te istaknute žile, blago osjenčane, pogledajte igru svjetla i sjene na njezinu licu, pogledajte sfumato njezina tijela, kako se gubi među bojama prostorije, kako ju prekrivaju smrtonosni akrili, kako se bori s njima, siječe ih i pobjeđuje! Savršeno grozno djelo! Slike su se vrtjele oko mene, isprva polako, pa sve brže i brže i morala sam se braniti od svih tih boja, od okvira koji su me htjeli zarezati, koji su me htjeli staviti pod staklo, ugurati u taj uski prostor da se više nikada ne pomaknem. Mahala sam sjekiricom, a ta žena me stalno napadala, tjerala sam je od sebe, i nju i slike, krvarile su, i one i žena, a ja sam gutala svu tu krv, boju, esenciju stvaranja...

I žena je prestala vrištati, presječenoga grkljana...

* * *

Negdje tu sam otvorila oči i ugledala Antuna. Ležim na krevetu, on nada mnom.

"Što je... bilo? Slike..."

"Sve je u redu. Odmori se."

"Ona soba...", pogledala sam prema ormaru, sada zatvorenom. Vrisak žene mi je i dalje odzvanjao u glavi. "Antune, što se dogodilo?"

"Ljubavi, sve je u redu, imala si napadaj. Sad se naspavaj."

Napadaj.

"Neka žena... Što je bilo s njom?"

"Kakva žena? Imala si napadaj. Moraš se naspavati. 'Ajde, sklopi oči.'"

Poslušala sam ga. I istoga trena, kao pokošena, zaspala.

* * *

Buđenje u hotelском krevetu, iz nekog razloga u meni stvara nelagodu. Na trenutak se osjećam oteto, dovedeno na nepoznato mjesto, dok mi odjeci sna još uvijek plutaju pred očima i obuzima me panika. Ali, to vrlo brzo prođe.

Ovoga puta, kad sam otvorila oči, dvije soberice nosile su tijelo umotano u plahu. Krv je natopila jedan dio platna i kapala je po podu.

"Šta je ovo?", vrisnula sam, a soberice su me samo pogledale i nestale s lešom iz sobe. Antun je zatvorio vrata i stao uz krevet.

"Antune... tko su ti ljudi? I onaj kojeg nose..."

"O čemu to pričaš?" upitao me muž, zbumjeno me gledajući. Položio mi je dlan na čelo. "Čini mi se da si vruća. Možda te malo udarila sunčanica. Odmaraj, spavaj."

I spavala sam.

* * *

Neki muškarac na plaži čudno me gledao. U početku sam mislila da mi se nabacuje, i ne mogu poreći da sam se osjećala polaskano. Ali, kad sam mu uputila

nevin smiješak (Antun je bio u vodi), čovjek se namrštil i okrenuo od mene. Samopouzdanje mi se u tome trenutku spustilo na vrlo nizak nivo, negdje tamo na podrumskim stepenicama, otprilike. Nisam htjela ništa spominjati svome mužu, ničega nije ni bilo za spominjanje (uostalom, kao da se on ne smješka zgodnim ženama!). Dok smo se vraćali u sobu, iz razmišljanja me prenula sasvim čudna slika na zidu, preko puta naše sobe. Iz aviona se vidjelo kako se radi o kopiji, ali, Bože moj, tko bi stavio takvu sliku u hotel? Magritteov *The Rape - nago žensko tijelo umjesto lica, uokvireno riđom kosom*. Samo, nešto je bilo s tom kosom, što mi je izazivalo déjà vu. Jesam li ju već negdje vidjela? Ne sliku... tu kosu?

"I ti ćeš tako završiti...", netko je šapnuo. Antun je već bio u sobi, a iza mene je stajao onaj čovjek s plaže.

"K-kako?"

Opet me gledao onim čudnim pogledom. "Muž će ti reći." Pa je nestao iza ugla.

Naravno, Antunu sam sve ispričala, a on se, isto tako naravno, samo slatko nasmijao.

"Za jadniji upad nisam u životu čuo!"

"Antune, ako nešto znaš o tome..."

"O čemu?" vikne on, nasmiješen.

"'Ajde, baš me zanima o čemu to?'"

Doista, o čemu? Čudak mi je samo rekao da ćemo svi tako završiti. Kako? Sa sisama na licu? Možda je pri tome mislio na muškarce? Tko će ga znati? Misli su mi

tjerale jedna drugu, sve dok više nisam mogla izdržati i pukla sam. Legla sam na krevet, smijući se iz svega glasa, valjajući se po plahti.

Isprva sam krvavu mrlju na tepihu u podnožju kreveta zamijenila za prašinu. Sljedeću sekundu, pred očima su mi se stale redati slike, kao na dijapositivima. Onaj čovjek nije rekao da ćemo svi tako završiti. Rekao je da će ja tako završiti. Ali... savršeno se sjećam kako je netko rekao baš ono prvo - da ćemo svi... Zatim bljesak riđe kose - s Magritteove slike, ali i na nekoj ženi, ženi što odlazi od mene... Zatim sjekirica u mojoj ruci, zamahivanje i prezano grlo... ova krv na podu. Krv te žene, koju sam ja...

Vrisnula sam, skočila s kreveta. "Što je ovo sve?" Antun me zbumjeno pogledao.

"Ova krv i... priviđenja. Antune, koji kurac se događa sa mnom?"

"Nemam p..."

"Imaš! I skrivaš mi nešto! Odakle ova krv na podu?"

Gledao me, dugo, pa uzdahnuo. "Moram ti nešto pokazati."

Otišao je do ormara uz balkon, otvorio ga i povukao neku užicu unutra. Na moje zaprepaštenje, stražnja strana ormara je otvorila ulaz u neku prostoriju. Antun se uvukao unutra, ja sam krenula za njim.

"Krište!" vrisnula sam, "Što je ovo?" Stotine slika bile su povješane po zidovima prostorije, strop je bio prekriven njima, gazila sam po slikama na podu... kao da se

radi o nekom odlagalištu zastarjelih umjetnina. Sve su to bile loše kopije, ali, toliko slika na jednome mjestu...

Mutilo mi se pred očima dok sam ih pokušavala razgledati, i tek kad me Antun povukao za ruku, primjetila sam stolac na sredini prostorije - izgubljen među svim tim bojama. Antun mi je pružio nešto u ruku, nešto mi je rekao, ali nisam ga čula. Gledala sam sve te slike, sav taj trud, kolorit koji se prelijeva izvan okvira i pleše oko mene, štafelaj u uglu s praznim bijelim platnom koji čeka da bude ispunjen, oživljen. Periferno sam vidjela čovjeka kojega netko gura u prostoriju, periferno sam vidjela kako ga stavlju na stolac, kako mu stežu ruke, noge i glavu remenjem, vidjela sam krpu u njegovim ustima, umrljanu temperamu, vidjela sam unezvijeren pogled, kojim je šarao po prostoriji, ljudima, kojim se zapiljio u mene.

Antun je otvorio metalnu škrinju što je ležala pored stolca. Bila je ispunjena priborom. Priborom za slikanje, priborom za ubijanje. Noževi, sjekire, pile, klješta, poluge, sve čisto, blještavo, uredno posloženo - na jednoj strani. Na drugoj - kistovi, štafelaji, palete, špatule i deseci tuba s bojama...

"Izvoli..." rekao je Antun. "Slikaj."

Osobe koje su dovele i svezale čovjeka, u međuvremenu su nestale.

"Antune, što je ovo? Tko je ovaj čovjek?"

"Nije na meni da ti to govorim. Sad si sama, s njim." Čim je to izgovorio, izašao je iz prostorije i zatvorio pregradu za sobom. Skočila sam za njim, ali nije bilo nikakve ručke pomoću koje bih mogla otvoriti pregradu. Vrisnula sam, nekoliko puta zazvala muža, ali ništa. Pogledala sam čovjeka. Potom stvar u svojoj ruci. Nož. Pa čovjeka. Njegove oči su me molile, preklinjale...

Bože Sveti, što se događa? Što trebam raditi...?

* * *

Ne sjećam se kad sam to učinila, ali u jednome trenutku - a slike me gledaju i bulje u mene i šapuću mi i nagovaraju me - krpa kojom su bila začepljena čovjekova usta, našla mi se u ruci.

"Nemoj me ubit..." procvilio je zarobljenik.

"Zašto bih te ubila? Tko si ti?"

"Ja... ja sam... mi smo isti!" vrisnuo je. "Odveži me, pobjeći ćemo odavde, neće nas naći, molim te!"

"Zašto bih bježala? Moj muž..."

"Nije on tvoj muž! On je... ne znam kako da to nazovem... svodnik."

"Molim?" Došlo mi je da se nasmijem, ali slike su mi rekle kako još nije vrijeme za to. Smijat će se za koju minutu.

"Slika na zidu u vašoj sobi... ima neke veze s njim, je li tako?"

Vidio je zbunjen, pa začuđen izraz na mome licu.

"Uvijek ima! Zato što svaki... svodnik ima svoju sobu! Uvijek dobiva nju..."

Valjda sam djelovala još zbumjenije, jer je uzdahnuo. "Kad vidiš puno slika na jednom mjestu, što ti se dogodi?"

Malo čudno pitanje za osobu u njegovom položaju, ali...

"Zar ti nije čudan izbor slika u ovom hotelu?", nastavio je.

Zamislila sam se. Pa, zapravo...

"Ovdje... ovdje dovode ljudi koji pate... jesli li ikada imala napadaj, vrtoglavicu... nesvjesticu, mučninu zbog slika?"

Napadaj? Kakve gluposti (*jesli, govore mi slike, u ovome hotelu - jednom ... kad si ubila ženu...*) govori... Antun koji govori: "*Ljubavi, sve je u redu, imala si napadaj. Sad se naspavaj.*" I spavala sam. I zaboravila.

Pogledala sam nož u ruci. Čist, blistav, poput novoga kista, spreman prvi put biti umočen u boju, u prvu primarnu boju. Boju života.

"Mi... mi patimo od Stendhalovog sindroma. Ali, posebno teškog oblika. Mi ne padamo u nesvijest, mi padamo u trans, bude se nagoni u nama... ne znam kako da to nazovem... nagoni za slikanjem smrti... ja sam profesor likovne kulture. Ti?"

Gledala sam ga. Zbumjena. Istovremeno uzbudjena. Nož koji škaklja u ruci.

"Kustos."

"Ja sam", rekao je, "ubio... tko zna koliko puta... u istoj ovakvoj sobi u ovome hotelu. Ali, svaki put zaboravim, kao i ti. Samo što se s vremenom slike vraćaju, počinjem pamtiti. A kad zapamtim, kad počnem pričati o tome, onda sam ja na redu... da slikaju po meni. I ti ćeš tako završiti... i onda će tvoj muž dovesti neku drugu koju mu dodijele. Kao što je i prije tebe dovodio druge... mi smo luđaci za njih. A ove sobe... ovdje slikamo."

"Ništa ja tebe ne razumijem!", rekla sam dok su me likovi sa slika nagovarali na vrlo neugodne stvari. Pokušala sam izbaciti njihove šapćuće glasove iz glave, bezuspješno.

Zarobljenik je zacvilio: "Odveži me, molim, te, počelo te hvatati..."

I tada sam čula samo slike i nož u mojoj ruci. Možda vriskove.

* * *

Ne znam zašto, ali buđenje na neuobičajenom mjestu uvijek mi izaziva navalu panike. Trebalо mi je nekoliko trenutaka da dođem k sebi kad sam otvorila oči. Bila sam sama u krevetu, ali negdje sam čula Antunov glas i to me podsjetilo gdje se nalazim. Hotel, more, ljetovanje...

Protegla sam se na krevetu, ustala, izašla iz sobe, ali nisam ga ugledala na hodniku. Pa, gdje se kvragu nalazi? Čujem ga kako priča. Htjedoh se vratiti u sobu, kad mi pogled privuče slika objesena na zidu preko puta. Potpuno nag muškarac leži na krevetu, krv lije iz desetaka rana, a pored

njega stoji žena, s nožem u ruci... Ali, na originalu slike Fridе Kahlo, žena je izbodena, a muškarac stoji pored nje... Zašto je ovdje drukčije? I zašto mi je ta žena poznata?

"*Jer si ovo ti...*" odgovori mi ubojica na slici, zamahnuvši krvavim nožem. *Bljesak* - ja, u sobi punoj slika držim isti takav nož, svezan čovjek me preklinje... *Bljesak* - soberice umataju njegovo mrtvo tijelo... *Bljesak* - Antun stoji pored slike *Iskušenje Sv. Antuna* i gleda me prekriženih ruku...

Užasna bol u glavi natjera me da se teturajući vratim u sobu. Antun je sjedio na krevetu.

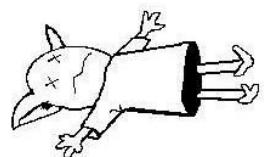
"Gdje si... bio?" promrmljala sam.

"Na recepciji. Sređivao sam neke stvari. Ali, što je tebi?"

"Ne znam. Glava. Osjećam se čudno... kao da sam ubila nekoga."

Nasmijao se. "Ubila? 'Ajde ti lezi i odspavaj malo. Bit će ti bolje kad odemo na plažu. Imala si samo napadaj."

Da, pomislila sam. *Napadaj. Plaža...* I zaspala.

Danijel nam donosi jednu pouzdano dobru horror priču...

Danijel Bogdanović

TAMA, KIŠA I DUHOVI

Kiša me uhvatila negdje na pola puta do kuće. Pedeset kubika skutera nosilo me svom brzinom koju je moglo izvući iz slabašnog motora - nekih sedamdesetak kilometara na sat - ali, i da je mogao juriti dvjesto, nikako ne bih mogao izbjegći močenje do gole kože prije nego ga uparkiram u garažu.

Sranje, ali barem su tu kaciga i kožna jakna koje će mi donekle pomoći da ne navučem pneumoniju ili nešto još gore. A i te ljetne oluje nisu baš toliko opasne, zar ne? Pljusak dođe i prođe. Bit ću mokar kao pseći jezik, ali pluća bi mi trebala ostati čitava. Možda dvodnevni kašalj, i to je to. Samo, dok sam dlanom pokušavao obrisati kišu s vizira kacige, sjetio sam se svoga frenda koji je prije nekoliko godina doživio isto što i ja večeras. Tri dana poslije, otkrio je da ima rak pluća. Ne znam je li to ikako bilo povezano, ali kauzalni neksus je bila posljednja stvar koja me zanimala na mokroj cesti.

Pognut nad upravljačem da budem što aerodinamičniji - iako mi to baš nije

pomagalo u vjetru koji se iznenada strmoglavio na mene - jurio sam kroz sela, mahom bez vanjske rasvjete, čije su mi kuće podrugljivo namigivale svjetlima iza spuštenih roleta. A moje svjetlo kao da se uplašilo kiše, jedva je osvjetljavalo dva-tri metra oko motora. Da mi sad izleti mačka pred kotače, primijetio bih ju tek kad bi mi se njena crijeva razlijepila preko vizira.

Ali, eto, sreća u nesreći, mačke ne hodaju vani dok kiši.

Umjesto mačke, uz cestu je iz mraka izronila neka svjetlucava spodoba uzdignute ruke. Projurio sam pored nje i u retrovizoru shvatio da je spodoba zapravo stoper, uz to i motorist. Jednodijelno odijelo na njemu - fluorescentno, kako se ispostavilo - i kaciga na glavi. Sigurno mu je crkao motor, zaključio sam. Zašto ne ode u neku od kuća pitati smije li pričekati dok kiša prođe? Da, sigurno će ga netko pustiti unutra, po kiši i mraku. Ja prvi ne bih. A možda ni kvar nije neki veliki. Možda bih mu mogao pomoći? Mislim, ionako sam već mokar, pa ako stanem i pokušam pomoći, neću izgubiti

ništa. Mogu samo dobiti. Recimo, upalu pluća. Ili rak.

Usput, moj frend koji je imao rak - umro je dva mjeseca poslije.

I tako, usporio sam, malo proklizao na mokrom asfaltu, okrenuo skuter i vratio se natrag. Čim me ugledao, stoper je istrčao na cestu i stao mahati rukama. Zaustavio sam se pored njega, a on je zakoračio preko skutera i kvrcanjem u kacigu mi dao znak da krenem.

Na kraj pameti mi nije bilo pitati ga što mu je bilo s motorom ili kamo ide. Samo sam krenuo. Pola kilometra dalje, počelo je.

Policjsko "lizalo" se pojавilo iz tame, ljudajući se u zraku poput aveti. Je li moguće? Po ovakovom vremenu zaustavlja me policija? Pa dobro, ako im se da kisnuti...

Narančasto svjetlo žmigavca blicajući je osvjetljavalo stablo odmah uz policijski automobil kad sam usporio i počeo skretati, ali tada se pojavila ruka moga suvozača, zgrabila mi je desnu šaku i natjerala me da povučem gas do kraja. Skuter je dreknuo i ja sam ga bez razmišljanja vratio na cestu. Kao da je to nešto najnormalnije. Idemo bježati od policije, nakon toga čemo popiti kavicu i času mineralne, pa u krpe.

Policajcima nije trebalo dugo da se snađu. Čim sam zašao za prvu krivinu, u retrovizorima sam ugledao svjetlost iza sebe i bljeskanje rotirke. Kojeg vraga ču sad? Da se zaustavim i pokušam im objasniti kako nisam ja kriv što sam pobjegao, nego moj

suvozač? Gospon 'cajac, on mi je stisnuo šaku, a ja nisam mogao ništa i onda sam morao bježati jer mi je on stisnuo šaku...

Uvjerljivo u tri jarca! Ali, što mi preostaje? Bježati od njih, kao u *Prljavom Harryju*? Na skuteru? Je, bježat ću im možda sto pedeset metara, dok ne ubace u drugu brzinu. Svejedno, i dalje sam ganjao motor do krajnjih granica. Žmigavac mi je još uvijek radio - primijetio sam to, ali kao da mi je bilo svejedno, pustio sam ga nek' blinka ako ga to veseli - ja sam kao mahnit jurio po klizavoj cesti, gotovo ne videći ništa pred sobom od kiše, a policija me ganjala. Moj suvozač kao da je uživao u tome svemu, svako malo je poskakivao u sjedalu, povremeno me kuckajući po kacigi. Pa, zapravo, on je to sve i pokrenuo, naravno da uživa! Ali, kasnije ću razmišljati o njemu. Prvo moram pobjeći policiji.

Svetla njihova automobila bila su sve bliža i uskoro sam odbljeske na cesti mogao vidjeti i bez retrovizora. Dva-tri auta su nam prošla u susret, svaki od njih naglo usporavajući kad su vidjeli policijsku rotirku. Vanjske rasvjete i dalje nije bilo. Ajde, barem to. Neće me moći prepoznati, nadao sam se.

Ono što me najviše uplašilo u svemu tome bila je moja mirnoća. Ne znam je li to rezultat adrenalina ili čega, ali uznemirenost koja me trebala oblijevati kao da je zaostajala za skuterom, ne mogavši ga dostići. Vidio sam kako me policija sustiže - shvaćao sam *implikacije* toga - ali, bio sam

miran. Ne znam, siguran u sebe. Ili, možda bolje reći, siguran u svoga suvozača. Kao, on će srediti stvar. Ne brini majstore, samo ti bježi, ovaj iza tebe ti čuva leđa. Osjećaj snage i premoći. Čudan osjećaj.

Ali, osjećaj koji se pokazao točnim kad se hauba policijskog auta odjednom pokazala s moje lijeve strane. Od iznenađenja sam poskočio u sjedalu, a skuter se zaljuljao, što je natjeralo policajce da se odmaknu od mene. Moj suvozač je taj trenutak iskoristio, provukao obje ruke pored mene i zgrabio moje šake na upravljaču. Viknuo sam, ali kroz kacigu i buku skutera i kišu to nije moglo daleko doprijeti. Suvozač je naglo povukao upravljač ulijevo i skuter se zanio, stražnji kotač je proklizao. Škripa kad su policajci zakočili i krenuli desno, natrag u svoju traku, pokušavajući izbjegći sudar. Iz suprotnog smjera naišla su svjetla i počela se ljudjati lijevo-desno - očito vozač nije znao kamo da skrene, a možda je i on proklizao. Automobil je na kraju skrenuo meni udesno, a moj suvozač je ispravio upravljač motora, ali nedovoljno da bismo ostali na cesti. Skuter je odjurio na nečiji prilaz i uletio u dvorište - kolika je vjerojatnost da je baš u *tome* dvorištu, baš u *to* doba kapija bila otvorena, pitam se? Iza nas - prasak. Policija se sudarila s nesretnikom koji je dolazio iz suprotnog smjera, ali tu nije bio kraj. Policijski automobil se zbog mokre ceste okretao ulijevo kad se drugi auto zabio u njega, tako da ga je ovaj odbacio preko

ceste, prema meni i mom suvozaču. U retrovizoru sam vidio kako se rotirka giba prema nama, čuo šištanje guma po mokrom asfaltu, a onda je automobil zapeo za betonsko uzvišenje koje se, poput ograde za patuljke, pružalo duž betoniranog prilaza i automobil je poletio.

U jednome trenutku, dok sam ja manevrirao skuterom po nepoznatom dvorištu, nada mnogom je levitirao policijski automobil, kao orka nad onim ljigavim dječakom u *Free Willyju* - došlo mi je da podignem ruku i pokušam dotaknuti njegovo podvozje, ali bio sam zauzet nesudaranjem s gospodarskim zgradama.

Metalni monstrum svjetlećih očiju i rotirajućeg plavetnila preletio me je, a ja sam projurio pored nekakvog štaglja - pred kućom iza mene upalilo se svjetlo, sad će netko izaći u gaćama i smrznuti se kad ugleda automobil kako se strmoglavljuje prema njemu - i u punoj brzini srušio drvene tarabe koje su, eto, srećom, bile dovoljno trule da me ne zbace sa skutera u travu. Suvozač se čvrsto držao oko moga trbuha, a iza nas stravičan prasak je prodro kroz kišu kad se automobil zabio u kuću. Očekivao sam eksploziju, nešto filmsko, ali ništa od toga. Samo automobilska sirena što oplakuje sve stradale.

Učinilo mi se da čujem vrisku i dernjavu, ali sve je to mogla biti i samo igra moje glave u suradnji s kišom i prdežom skutera. Umjesto da se zaustavim i odem pogledati treba li kome pomoći - i tako

možda barem malo očistim krv sa svojih ruku - samo sam se prignuo nad upravljač i nastavio manevrirati po gredicama u vrtu, izbjegavajući kolčice za rajčice i kojekakvo grmlje koje u mraku nisam mogao prepoznati.

Dokle će ovako voziti? I kamo uopće idem? Ovaj čudak što me se drži kao da smo u simbiozi me nagnao na sve ovo! A ja sam ga bez pogovora poslušao! Bože, pa ja sam možda skrivio nečiju smrt! Ja sam možda *ubojica!* A on sjedi iza mene, ne znam ni tko je, ni kamo ide...

Htjedoh se zaustaviti, zbaciti ga s motora i obračunati se s njim. Odvući ga do policijskog auta ako treba... Ali, što ako su policajci mrtvi?

A da ga jednostavno gurnem s motora i brisnem odavde? Da, pa će napričati tko zna što. Ne, moram ga imati sa sobom! Idem do prve policijske postaje i sve će im ispričati. Kako sam ga pokupio na cesti, kako nisam pitao kamo ide, kako sam samo krenuo... kako sam mu bez protivljenja dopustio preuzeti motor... ne, nije ga *preuzeo*, samo je upravljaо moјim rukama! Upravljaо je *mnome*, kao da sam marioneta...

Nitko mi neće povjerovati!

Blato koje me je neprestano oblijevalo, odjednom je to prestalo činiti. Podigao sam vizir s kacige da vidim gdje smo, jer ga je blato pretvorilo u neprovidan crn zid. Iza nas su bila polja, kukuruzi - kako sam sve to prošao, kvragu, ne sjećam

se! - a mi smo izbili na neasfaltiran traktorski put. Ispred nas, još više polja i šuma. Skrenuo sam desno, pretpostavljajući kako je to pravi smjer ka mojoj kući. Prošli smo možda dvadesetak metara kad je moj suputnik pružio ruke i naglo okrenuo upravljač udesno. Izgubio sam ravnotežu i gotovo se stropoštao s motora, ali sam u posljednjem trenu zgrabio suvozačevu ruku i povukao se natrag. U međuvremenu, on je okrenuo motor u suprotan smjer od onoga kojim sam namjeravao ići. Pogledao sam u retrovizor, pokušavajući ga gestikulacijom upitati zašto je to učinio. Vidio sam mu samo kacigu i to fluorescirajuće odijelo. I njegovu ruku kojom je pokazao iza sebe.

A tamo - policijska rotirka. Čekali su nas na cesti, u mraku! Nisam ih uopće vidio i vjerojatno bih se zabio u auto da sam bio sâm. Čini se... čini se da mi je ovaj čudak upravo spasio život. A možda je samo htio spasiti svoj? Ali, zašto bi onda trpio mene na motoru? Gurnuo bi me i nastavio sâm voziti. Ionako svako malo preuzima kontrolu. Ionako, svako malo mu *prepuštam* kontrolu. Kad god je neka teška situacija. Kad god moram odabrat... *on bira za mene!*

Prekinula me iznenadna policijska sirena. Ovi se ne šale. Dojavljeno im je što se dogodilo i ovi će pucati ako se ne zaustavim. Ali, tko mi kaže da neće pucati i ako se zaustavim? Oluja je - ovo ipak nije samo prolazni ljetni pljusak, ovo će trajati cijelu noć! - i mogu pucati do mile volje, nitko ih u ovim poljima neće čuti. Da... u

poljima. Kako su tako brzo dospjeli ovdje? Tko im je rekao gdje se točno nalazimo? Mogli smo otići bilo kamo, kad smo ušli u onaj vrt, ali oni kao da su nas pratili. Kao da su nekako znali kamo ću otići. Kao da im je moj suputnik...

Tada je odjeknuo pucanj. Nisam čuo zujanje metka, ali to mi je bilo dovoljno da pustim gas na skuteru. Hapsite me, strpajte u zatvor, na Goli otok, ako treba, ne zanima me, samo me nemojte ubiti! Ali, ruke koje su se pojavile oko mene, opet su preuzele inicijativu. I jurnuo sam.

Kiša me sada udarala po golome licu, više sam vozio napamet nego što sam video kamo idem - možda sam se bio predao u ruke svome suvozaču, jer, on će me ionako izvući ako skrenem s ceste, i do sada je to radio. Da, ali, on me i uvukao u ovo sranje!

U retrovizoru - nema više policajaca. Automobil je nestao. Kamo...?

Tada, preda mnom, pojavila se svjetlost policijskog "lizala". Mahanjem mi je davalo znak da se zaustavim - kao i ono maloprije, na cesti - ali, bio sam prebrz i put je bio preblatan, preklizav. Uostalom, otkud policajac usred polja? Da me onaj auto pretekao, primijetio bih ga. Možda me čekaju dva policijska auta. Da mi prepriječe bilo koji izlaz? Ne, tu nisu čiste stvari. Ovoga puta, bez asistencije suvozača, nagazio sam na gas i pojurio prema svjetlu. Zaobići ću ga, projuriti pored njega, pošpricati onoga tko ga drži, muljem. Nitko normalan ne zaustavlja vozilo koje progoni,

običnim mahanjem "lizalom". Tu nisu čiste stvari! Samo - svjetlo se nije približavalo. Kao da se policajac koji mi je mahao nalazi u vozilu što ide jednakom brzinom kao i ja, pa je gurnuo ruku kroz prozor i maše. Ali, video bih stražnja svjetla. Vidio bih *nešto*!

Ovako - samo mrak i okruglo crvenilo što se ljudja, poput vatre svetog Ilike. A onda, kako se pojavilo, fantomsko svjetlo je nestalo. Kao da je policajac izgubio volju zaustaviti me. Ako je to uopće i bio policajac. Došlo mi je da zakočim, ali šaka mi se ukočila. Ne, možda je bolje ne zaustavlji se. Ne ove noći. Ne na ovome mjestu.

Koji se vag događa?, htio sam pitati suputnika. Jesu li to samo priviđenja, možda nekakva manifestacija moje grižnje savjesti? Vidi li i on sve te stvari? Naravno da vidi! Pa, on je okrenuo skuter kako se ne bismo sudarili s policijskim autom, tu u polju.

Traktorski put kojim smo se kretali, počeo je zavijati udesno, prema šumi. Pogledao sam oko sebe - više nisam video svjetla kuća, niti ičega drugoga. Tama, kiša i duhovi.

Tada sam prvi put pomislio na njih. Na sablasti. Na aveti i demone koji se šuljaju poljima svugdje oko mene. Mene i suvozača. Duhovi poginulih policajaca što nas prate i žele nam se osvetiti - žele *mi* se osvetiti, jer ja sam vozač, ja sam kriv. I sada nas put vodi u šumu...

Odlučio sam se zaustaviti. Okrenuti skuter. Vratiti se putem kojim smo došli. Ne

mogu dalje ovako, što god moj suvozač sada učinio, radit će po svome. Jer, kamo ovo vodi? Slike svih onih nestalih osoba iz novina i vijesti na tv-u počele su mi kružiti glavom. Svih osoba kojima se uvijek smijem što su tako glupe, pa su same otišle tko zna kamo i onda ih je netko ubio. A sad sam ja jedna od tih osoba. U tami, daleko od civilizacije, s nekim za koga ne znam ima li nož u sebe i sad ga upravo vadi da me probode. A onda će moja slika biti u crnoj kronici - *nestao, bio dobar čovjek, nikome se nije zamjerao, zadnji put viđen... sve informacije javite na telefon...*

Usporio sam, čekajući ruke svog suvozača, ali nije ih bilo, i stao okretati skuter. Paralizirao me urlik toliko snažan, toliko grozomoran da mi se srce doslovno zaustavilo na nekoliko sekundi. Kao da me netko progurao kroz sito, pa ponovno sastavio, kao da me netko priključio na strujni krug, krik je prodro kroz mene, lupajući i dalje po stjenkama kacige, bodući me i meljući mi mozak. Vrisnuo sam, ne od straha - previše sam bio šokiran za strah - nego da mi glava ne eksplodira. Urlik nečega što nije smjelo postojati u ovoj noći se poput vala proširio na sve strane, pa nestao u šumi, a mene je od pada s motora ponovno spasio moj suvozač, odnosno njegove ruke na upravljaču. Jer tek kad sam otvorio oči, nakon tko zna koliko vremena, shvatio sam kako svom snagom pritišćem kacigu ondje gdje mi se unutra nalaze uši. Preuzeo sam upravljač i shvatio da je

suvozač ponovno usmjerio skuter ka šumi. Proklet bio i on i šuma! Zakočio sam, stao, zagazio nogom u blato...

... i svijet se promijenio. U sekundi, blatan kišovit krajolik, zamijenila su ljubičasta nebesa sa krvavim šiljcima umjesto oblaka što strše prema tlu, prema meni. Tlo je postalo suro kamenje, ali živo kamenje, pulsirajuće kamenje. Stijene oblika golemih amorfnih kostura pružale su se u visine, prema šiljcima - poput Mount Rushmorea kojeg je isklesao shizofreni mozak. Kako su se oblaci-šiljci gibali, tako su rovali po nekim od stijena-kostura, a ove su vrištale, plakale, nepokretne, ali u agoniji. I plakao sam s njima.

Tada se u daljini, iza svih oblaka i svih naričućih stijena digla sjena, veća od samoga neba. Kao da smo svi mi igračke na nečijoj maketi svijeta i sad je taj dječačić došao pospremiti nas, jer mu je dosta igre. Zvuk što se širio dok se sjena približavala, podsjetio me na onaj pucanj kojeg je policija usmjerila prema meni. Samo što je ovaj pucanj bio tisuću puta glasniji i neprestan. Opet sam zažmirio - morao sam, jer su mi oči počele bolno pulsirati - ali mi je beskrajan pucanj prodirao kroz dlanove, bô mi uši i glavu. A između svih tih razdirućih decibela, kao da se provlačila neka tiha sjetna melodija koja je neprestano ponavljala jedan te isti izraz, toliko čudan da sam ga jedva mogao pojmiti.

Zadnjim snagama sam proškiljio - čini mi se da mi je u tome trenutku iz očiju

sunula krv - i ugledao ono što je bila sjena. Nešto nevjerojatno golemo, nevjerojatno tuđe - nešto okruglo s pipcima što rastu umjesto svega što bi trebalo predstavljati životnost. Kugla koja visi sa same sebe, i ljlja se na nečemu što izgleda kao konjska noga. Kugla koja bljuje pipke i mrvi njima stijene, a kroz sve to provlači se sitna melodija...

Instinkтивно sam nagazio na gas i čim mi se noga odvojila od tla, jezivoga svijeta je nestalo, a oko mene opet samo kiša i noć. I riječ iz pjesmice koja se neprestano ponavlja - *hziulquoigmnhah... hziulquoigmnhah...*

Što to znači? Znači li uopće išta ili je samo dio fantazmagorije koja me obuzela na trenutak? Pitat ću suvozača je li i on to video, ali ne sada. Sada bježimo odavde. Jer, postalo mi je jasno da ne smijem dotaknuti tlo, barem dok se ne vratim kući, ako ne želim ponovno vidjeti... *ono*.

Kad budemo na sigurnome, pitat ću ga je li ikad čuo onu riječ? Kako ono glasi...?

Jurio sam blatnom stazom, ne razmišljajući o tome da bih se mogao ubiti, ako mi motor imalo prokliže. Pred očima su mi se neprestano izmjenjivale scene onoga stravičnog svijeta kojemu sam bio svjedokom na nekoliko trenutaka. Nikad mi se prije nešto takvo nije dogodilo i molio sam Boga da je to samo rezultat stresa i svih sranja koje sam proživio večeras. Bi li se to sve dogodilo da nisam povezao ovoga iza

sebe? Bih li odlučio bježati policiji da sam bio sâm na motoru? Naravno da ne bih! Stao bih, dao im dokumente... pitao bih zašto zaustavljaju vozila dok kiši, jer to nikada ne rade... pitao bih... i tada sam se sjetio. Kad sam prvi put ugledao "lizalo", tamo na cesti... nisam uopće video policajca koji bi ga trebao držati, jer i oni, kao i moj suvozač, po noći inače nose fluorescentnu odjeću. Video sam samo palicu i automobil. Nije bilo ljudi. Ali to uopće nisam pojmio, jer sam bio zauzet bježanjem.

Od samoga početka, sve što mi se događa, krivo je. Zlo je.

A sada smo ušli u šumu. Ono malo svijeta što sam uspijevao vidjeti dok sam vozio poljima, potpuno je nestalo. Morao sam usporiti motor, kako ne bih sletio s puta, jer je ovdje postao još neravniji i načičkan granjem i jarcima punim vode. Ali, čim sam usporio na možda petnaest kilometara, šuma kao da je oživjela. Zvuk kiše i oluje se izgubio negdje gore u krošnjama, zamijenilo ga je šaputanje. Nadao sam se da si moj preplašeni um tako samo interpretira zvuk kiše u visini, ali duboko u sebi osjećao sam kako je šapat realan. Šuma mi je doista govorila, a ono što je govorila, izjedalo mi je svaki živac u tijelu. Je li se i moj suvozač osjećao tako? Je li i njega bilo strah? Bojam se da nije. Strah me da je njemu ovo bilo poznato. Strah me, jer sve što sam večeras napravio, svaki moj manevr, bila je *njegova* odluka. Sve je radio kako bi me doveo ovamo gdje smo

sad. A ja sam bio poslušan kao mali psić, kao da mi je pojeo volju.

Htio bih se suočiti s njim, ali ako zaustavim motor, bojam se da će se opet naći u onom groznom svijetu. Ali, ovako ne ide dalje. Ne mogu ga voziti sa sobom u nedogled. Uostalom, što će se zbiti kad mi nestane goriva?

Kao da je šuma čula moje razmišljanje, šapat je postao glasniji, riječi razgovjetnije i shvatio sam kako se opet radi o bajalici, kao i u onome svijetu. Šuštava riječ koja je odzvanjala među stablima, koja se poput najoštrijih noževa zarivala u moje tijelo, tjerajući mi mučninu u usta, bila je - *nyarlathhhhotep...* *nyarlathhhhotep...* *nyarlathhhhotep...*

Nije mi bilo jasno što šuma ovime želi postići - kako šuma uopće može govoriti?! - ali, odlučio sam ne slušati riječi, koncentrirati se na vožnju, na svladavanje rupa i lokvi na ovoj stazi. Negdje mora voditi, negdje *mora* biti izlaz! A moj suputnik...

Pružio je ruku i prekrio mi lice. Pokušao sam vrhnuti, ali njegov mi je stisak zatvorio usta i začepio nos. Drugom rukom me zgrabio oko vrata i skuter je stao vrludati. Šuma je sve glasnije bajala, sve glasnije izvikivala tu riječ - riječ, koja je, odjednom sam duboko u sebi znao, bila *ime* - a ruke koje su me ščepale, preobrazile su se u nešto mokro i ljigavo. Nešto masno, što curi i prži mi kožu. Ona fluorescentna svjetlost proširila se i na kožu toga čovj...

toga *stvora*, i mogao sam vidjeti boju koja nije bila boja. Bilo je to nešto što mi oči nisu bile u stanju fokusirati, nešto što mi je vrijeđalo um. Možda sam si to samo umišljao zbog nedostatka zraka, ali, Bog dragi zna da sam imao sasvim dovoljno kisika kad sam stupio nogom na tlo i ugledao onaj morbidan svijet oko sebe. Ruke stvora koji se sve više pripajao uz mene, produžile su se u pipke, u nešto što se vrti i uvija i pucketa poput milijuna malih bičeva. Na tren sam u retrovizoru uspio ugledati njegov osvjetljen lik i užas koji sam video dao mi je snagu za borbu.

Šuma je sada skandirala - tlo se pri tome treslo: *Nyarlathotep!* *Nyarlathotep!* *Nyarlathotep!*

Nisam imao pojma što je to, ali znao sam da je nešto od čega trebam bježati svim silama koje mi daju život. Nešto što nitko priseban ne bi smio biti u prilici vidjeti.

Ono što je sjedilo za mnom bila je nakupina tkiva, mesa i još uvek živih ljudskih dijelova. Iz kacige su se na sve strane pružale duge krljuštave tvorevine, nalik na pauče noge. Grgljanje je dopiralo iz toga tijela, grgljanje zbog kojega mi je mjehur popustio. Pokušao sam se oteti iz smrtnog zagrljaja, ali čudovište je bilo presnažno. Osjećao sam kako mi se svijet sve više gubi. Već odavno je zavladao mrak, ali sada su i zvukovi počeli blijeti, iako je šuma i dalje naricala sablasno ime, a zamijenilo ih je šištanje u mojoj glavi. Znao sam jedno: ako se sad onesvijestim, ono što

me čeka kad ponovno otvorim oči, bit će beskonačno puta gore od bilo čega što me može dočekati nakon smrti.

Posljednjim atomima snage pustio sam upravljač - nije me zanimalo hoćemo li se slupati, hoću li izgubiti koji ud, jer bolje i to nego biti i sekunde dalje u zagrljaju ovog monstruma - i počeo čupati meso što me ubijalo. Kao da kopam po poluraspadnutoj lešini, kao da mu je meso načinjeno od gnoja što se nakuplja u grlu bolesnog čovjeka. Stisak oko moga vrata i dišnih organa je popustio i mogao sam duboko udahnuti nakon tko zna koliko vremena. Ne znam je li čudovište nastavilo upravljati motorom, jer još uvijek smo bili u pogonu - ali, nije me bilo briga. Mašući rukama, napisao sam monstrumovu kacigu i počeo ju svom snagom svlačiti s njegove glave - ili što god je već imao umjesto nje. Mislim da mi je to što sam mu bio okrenut leđima, što mu nisam video lice, u tome trenutku spasilo život. Jer, čim sam uz urlik, svoj i šume, svukao kacigu, stabla su istoga trena ogoljela i osušila se, kao u udaru atomske bombe. Svijet je u agoniji zavrištao - da, svijet je doslovno vrištao oko mene, parajući mi bubenjiće - kiša se sasušila i prije nego je izašla iz oblaka, a nebo je eksplodiralo i postalo ljubičasto. Blatno šumsko tlo preobrazilo se u nag kamenjar iz kojega su se izdigle planine oblika nepojmljivo grotesknih kostura. Ponovno sam bio u *onome* svijetu.

Ali, sada sam sjedio na motoru i još uvijek smo se gibali. Nagonski sam pogledao u retrovizor, ali retrovizori su bili raspuknuti. Vjerojatno ni oni nisu mogli podnijeti pogled na ono što je sjedilo iza mene.

Preda mnom, nebo puno šiljaka razmaknulo se golemom visećem biću koje sam video i prije koliko ono vremena? Stvor što je sjedio iza mene, pružio je pipke prema upravljaču, htjednuvši ga okrenuti, gotovo kao da se plaši onoga pred nama. I to mi je dalo dodatnu snagu. Bojiš se? Strašiš se, smrdljivi gade? E, *boj* se! Dosta si me vozikao po svim mogućim svjetovima! Sad će malo ja tebe vozikati, govno lligavo! Čupao sam meso s pipaka, sve dok se nisu povukli, zgrabio upravljač i upravio ga prema gorostasu pred nama. Ako mi je suđeno mrijeti u ovom svijetu kojega ni jedan dobroćudan bog ne bi mogao ni zamisliti, neću umrijeti jedini!

Pojurio sam naprijed, izbjegavajući šiljke-oblake, izbjegavajući kosturske stijene što su se stale nizati na putu preda mnom kao da su me odlučile spriječiti u približavanju.

Skuter potpuno prekriven blatom iz nekog drugog svijeta, na njemu ja i monstrum iz uma zatočenika u najdubljem podrumu ludnice. Kako smo bivali bliže gigantu, tako je ljubičast zrak postajao sve toplij, gotovo vreo. Svaki put kad bih dublje udahnuo, pluća su me zapekla. A možda je to samo obična upala, od sve one silne kiše.

Tko zna, možda sam krenuo stazom svoga frenda što je umro od raka. Možda je ovaj svijet rak, i što sam duže u njemu, sve više me zaražava. Kao radijacija koja polako proždire tijelo. Ali, neka! Biće koje prevozim - zbog kojega sam doživio sve što sam doživio - zaslužuje smrt. I ja će mu je darovati!

Tada - udarci. U glavu, u tijelo, u dušu. Nevidljive šake počele su me mlatiti - lomiti mi kosti, imao sam osjećaj - toliko da mi ni kaciga nije pomogla ublažiti udarce. Kao da su se šake nekako zavlačile u kacigu i iznutra me udarale punim zamasima. Div nuda mnom prekrivao je čitav svijet, a smrad koji je dopirao od njega tjerao me na povraćanje. Srećom, vizir mi je i dalje bio podignut i uspio sam povratiti, bez da sam se ušpricao. Mislim da sam zato pošpricao svog suputnika i bilo mi je drago. Bljujući, smijao sam se. Čak me ni udarci nisu mogli pokolebiti u smijehu. Jer, to više nije bio smijeh radosti. Bio je to smijeh nekoga tko gubi. Istovremeno očajnički, zlurad i ravnodušan. Istovremeno bijedan i pun duha. Ali, pokvarenoga duha - duha koji je video stvari koje nisu zamislive običnometu. Stvari koje osljepljuju i trgaju tkivo lucidnosti.

Gorostas je tada proizveo do pakla dubok urlik, svijet poda mnom je zadrhtao, skuter je poskočio i sve se zaustavilo. Nepomičan, paraliziran nevidljivim sponama, mogao sam samo gledati kako se gorostas i moj suputnik miču. Osjetio sam

njegove sluzave pipke na svojim ramenima, kuckanje u kacigu, gotovo kao da mi se zahvaljuje na prijevozu, zatim me prekrila sjena mračnija od tame, toliko mračna da je bila *bijela* i suze su mi prsnule iz očiju. Bijela sjena je bila bolna, ledena i istovremeno vrela. Pokušao sam jauknuti, nisam uspio, ali, bijela se sjena tada povukla s mene. Stvor kojega sam šutke prevozio sve to vrijeme, letio je zrakom - a njegova čudna sjena pržila je tlo pod sobom, ostavlјajući crn trag - i kako se približavao gorostasu, tako su moje oči bile svjedokom perceptivne varke. Ili su se čudovišta samo poigrala perspektivama svijeta oko nas? Jer, što je moj suputnik bio bliži gorostasu, to je bio veći. I gorostas je, čini se, rastao, iako je u mojim očima izgledao jednako velik. Činilo mi se tako jer se svijet oko njega smanjivao. Ali, opet je sve oko mene bilo jednak veličine... Ili su se možda događale višestruke promjene perspektive? Možda sam se i ja smanjivao zajedno sa svijetom? Ili... ili sam jednostavno poludio...

Već neko vrijeme nisam više primao udarce, ali tek sam sada toga postao svjestan. Jer, bol koja me oblijevala, postala je konstanta. Čak prijatelj. Nešto poznato, nešto iz moga svijeta. Bol je dobra. Dođi, boli, ljubavnice! *Ha-ha-ha*, kako poetski, bolji sam od Ujevića!

Čudovišta, sada toliko golema da su odlomljene krhotine kosturskih stijena počele kružiti oko njih, kao uhvaćene u tjelesnome vrtlogu, i sama su stala plesati

jedno oko drugoga. Svijet je grmio, nebo je stalo mijenjati boju iz ljubičaste u intenzivno zlatnu, iz zlatne u zagasito zelenu, iz zelene u boje čiji spektar ljudsko oko ne može vidjeti. Što se događa? *Što se događa?* Zažmirio sam, ili sam to samo pomislio? Ne znam, boje moguće i nemoguće ostale su mi plesati u glavi, muteći čitav svijet, osim dva diva, koji kao da su kaleidoskopizirali vidljivu stvarnost. Udarila me vrtoglavica jaka kao nikada u životu, ali, kako sam bio paraliziran, ukočen u prostoru, to me spasilo od pada na tlo.

Divovi su mumljali, grogotali, mnogobrojni udovi su im se isprepleli i shvatio sam što se događa. Objasnjenje svega! Sve ovo vrijeme, ja sam bio samo kurir. Taksist, ako hoćete. Trebao sam prevesti svoga suputnika do ovoga mjesta u šumi, mjesta gdje se moj svijet i svijet ovih živih malformacija susreću, isprepliću, mjesta gdje postoji prolaz. I sva ona priviđenja samo su bile smjernice, kao znaci na cesti, da ne odeš na krivi put. Ali, ako je čudovište htjelo doći ovamo, zašto me onda gušilo u šumi? *Ha-ha-ha*, kako sam naivan! Pa, da me htjelo ugušiti, učinilo bi to igrajući se! Pa, pogledaj ga samo koliki je! *Htio* je da mu uzvratim, htio je... htio je da mu skinem kacigu! Da, tada se otvorio prolaz! Stvor sâm nije mogao doći u ovaj svijet, *moraō* mu je pomoći netko iz moga. Inače bi mogao doći ovdje kad god bi htio... Ili... Ili se samo igrao sa mnom? Stvor takve moći sigurno može sâm... zar bi mu trebao

običan smrtnik kao ja da mu otvori prolaz? Igrao se sa mnom... htio je da vidim njegovo parenje... Ili, nije? Što je, Bože, zapravo htio? *Zašto sam ovdje?!* Ja... ja više ne znam... Znam samo...

Ja sam otvorio prolaz, *ja* sam ga doveo ovdje, na ljubavni sastanak, ako tako mogu nazvati ovo surovo miješanje tvari na nebu, zvuke koji bi rušili zgrade da takvo što ovdje postoji. Surovo, a istovremeno i tako osjećajno...

Njihovi zagrljaji, presijavanje zategnutih koža na nepostojećem suncu... tako divno... ljubav, kozmička ljubav...

Bože, kako to razmišljam? Osjećam nježnost prema ovim izrodima pakla... ne, nešto je jamačno u zraku, nešto ispuštaju što me omamljuje, ne želim tako razmišljati, to nije normalno, nije *ljudski*! Ali, pogledaj ih, kako su zaljubljeni, kako nebo pleše skupa s njima... O, Bože, što mi se događa?! Mislim da ludim, ne može biti drugoga objasnjenja. Gubim razum... A htio sam večeras gledati prokletog *Seinfelda*...

Urlik strasti protresao je svijet - kosturske stijene u ekstazi unisono su jauknule - i kaciga mi je odletjela s glave. I kao da se dogodilo nešto u tkanju svijeta, vratili su se svi njegovi zvuci - zvuk skutera koji je cijelo vrijeme radio, otkucaji moga srca, divlji i bolni, plitko disanje zbog bolnih pluća koja su spržili stvorovi. I tada, skuter je počeo zapinjati, pljuckati. Pogledao sam pokazivač i shvatio kako se rezervoar ispraznio. Posljednji put kad sam pogledao,

bio je gotovo do polovice pun. Koliko sam već ovdje? Koliko traje ova bolesna igra mesa... prekratko, prekratko, želim je gledati i dalje, do kraja vremena i nakon toga... Ne! Što mi je? Želim ići kući, želim leći u krevet, poljubiti ženu, zaboraviti sve ovo, želim... se primaći ljubavnicima, pridružiti im se, postati jedan od njih! Želim ljubovati sa svjetovima, upijati njihove osjećaje, grliti ih, postati oni... Ne, ludim! Ludim! Kući, hoću kući... Hoću ljubav... Kući, *ha-ha-ha!*

Motor tada po posljednji put zakašlje i ugasi se. Vrisnuo sam, bolno sam vrisnuo, kad mi je noga dotakla tlo i sva ljepota drugoga svijeta ugasila se i iščezla. Preobrazila se u tamu i kišu i blato i šumu. Skočio sam s motora, bacio se na tlo, počeo rukama grebatи, tražiti prolaz... želim ih gledati! Želim ih gledati, Bože! Tako su divni, tako lijepi, tako zaljubljeni... Želim ih gledati, dotaknuti ih! Ne želim ovaj svijet! Oni su ovdje za mene samo duhovi...

Kopao sam, rovao, plakao i vrištao istovremeno. Ova šuma je prolaz između svjetova... Tu negdje mora biti rupa ili tunel ili špilja... mora biti, mora! A ja je moram naći! Dodi mi, drugi svijete, dodи, *ha-ha!* Ovaj svijet više nema ništa što bi mi moglo odvući misli od tog predivnoga prizora, od neoskvrnjene sreće na ljubičastim nebesima... *Seinfeld....* Nikada više! Na ovome svijetu nikada više! Na ovome svijetu gdje postoje samo tama, kiša i duhovi.

U drugi svijet. U drugi svijet mi pomozite!

* * *

Iz crne kronike:

Policija intenzivno traga za nestalom H... P... (46), iz Po..., čiji je nestanak prije osam dana prijavila njegova žena, kad se nije vratio kući, nakon što je na skuteru marke Yamaha krenuo od svoga prijatelja. Podsjećamo da je te večeri bila oluja, i da je jedan vozač javio kako je neki motorist iznenada prešao na njegovu stranu, pa je ovaj gotovo sletio s ceste, ali, na sreću, uspio se zaustaviti, tako da se ne isključuje mogućnost da je stradao negdje uz cestu, ali do sada policija nije pronašla ni jedan trag. Neslužbeno, međutim, doznajemo da je H... P... te večeri navodno ušao u dvorište jedne obitelji i projurio skuterom dalje u vrt. Što ga je na to nagnalo, nije jasno, ali policija pretražuje čitavo to područje, za sada bez ikakvih otkrića. Isto tako, član obitelji kroz čije je dvorište skuter prošao, tvrdi kako H... P... nije bio sam na skuteru, nego je prevozio nekoga, što također može biti indikativno, jer i njegova žena i prijatelj tvrde da nemaju pojma koga je to mogao povesti sa sobom. H... P..., tvrde susjedi, je miran, uzoran čovjek, nikada se nikome nije zamjerio. Policija i dalje traga, a svi koji imaju bilo kakve informacije o događaju, mole se da se jave na telefon...

Dugogodišnji ljubitelj znanstvene fantastike i dobitnik nagrade SFERA za roman Araton, Oliver Franić ovim esejom zaokružuje svoja promišljanja o žanru i Žanru. S naslovnicama Aleksandra Žiljka.

"ARATON" U MEANDRIMA ŽANRA

Piše: Oliver Franić

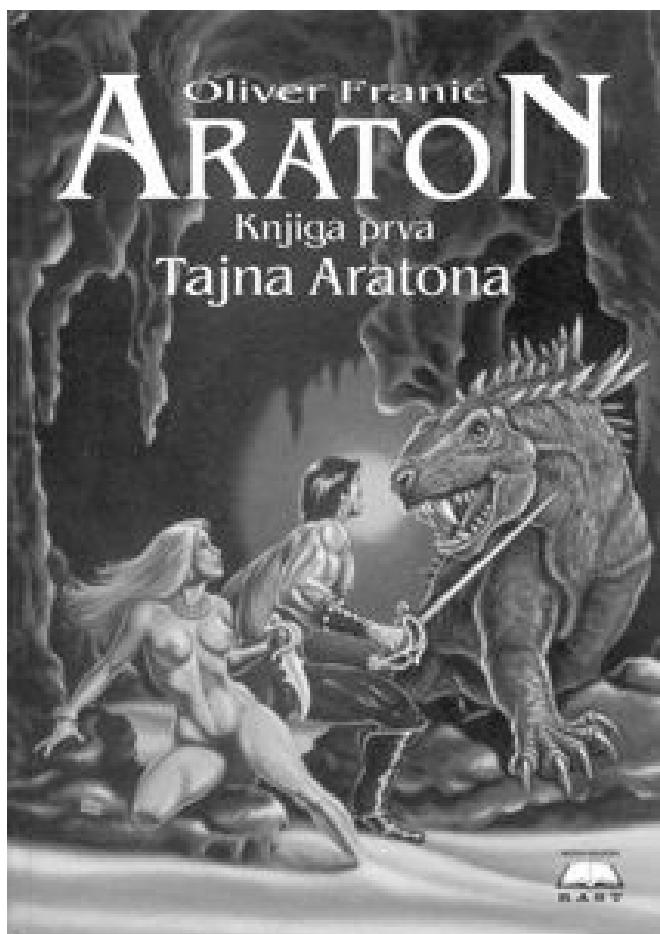
Pisac će se ovdje baviti romanom "Araton" kojemu je autor, a u svjetlu prijašnja dva osvrta koji su izšli na ovim stranicama: "O žanru i Žanru" (*Parsek* br. 110) i "Stvarnost i znanstvena fantastika" (*Parsek* br. 113). Pri tome se neće osvrtati na nejake pokušaje recenzije svoje knjige koji su, premda malobrojni, odreda nemušti i promašeni. Iz ovog štiva bi, između ostalog, trebalo biti jasno zašto.

Središnji predmet ovog osvrta je odnos spomenutog romana i znanstvene fantastike, odnosno fantastike. Gdje je "Araton" u odnosu na stožere Žanra kako smo ih postavili u članku "O žanru i Žanru", pripada li on fantastici, znanstvenoj fantastici, objema, ni jednom od njih ili nečem trećem? Čak i oni ljubitelji koji su ga pročitali imat će o tome različita mišljenja, a pisac će ovdje izvesti i iznijeti svoj ponešto začudujući odgovor na takvo pitanje. Istina

je da čitatelja to u načelu ne zabrinjava, niti ga treba osobito zanimati, ali u ovom se osrvtu pisac bavi upravo takvom raščlambom.

S gledišta fantastike

Super junak s mačem i u pratnji lijepe djevojke, dapače na naslovni polugol, a ona bez i toliko odjeće, neodoljivo nameću usporedbu s Conanom barbarinom i ostalim junacima koji po različitim fantastičnim svjetovima izvršavaju svoje zadatke i istjeruju pravdu tamo gdje "institucije sustava", ako uopće postoje, to ne mogu ili ne žele. I ovaj junak ima svoje poslanje, svoj viši cilj kojemu je potpuno predan, pa ga ni draži lijepe pratile zadugo u tome ne mogu omesti. Slično fantastici gdje počesto sve vrvi od ljepotica i ljepotana, a od seksa ni keksa.

U "Aratonu", međutim, nema magije, no ona se ponešto ispucala i u ostaloj fantastici. Moćnici i njihove spletke, podzemne tamnice i čudna bića podgrijavaju dojam da se ipak radi o fantastičnom štivu, ali se takva očekivanja nepovratno gube u zadnjoj trećini romana kada dolazi do tehničkog razrješenja svih peripetija, ako već štošta drugo nije izazvalo kiseli izraz na licima ljubitelja žanra. "Araton" uistinu ne pripada rodu koji zovemo fantastikom ili po sve udomaćenijoj anglištini, sveprisutnom korovu u hrvatskom jeziku - *Fantasy*.

Pisac bi se ovdje u ulozi autora možda morao ispričati ljubiteljima fantastike za ovo povlačenje za nos koje je dobrom dijelom učinio s predumišljajem. Nije uputno dražiti

poklonike ikonama žanra, a onda ih napustiti kada su se upecali. Zamislimo vestern u kojem - usred završnog obračuna ispred *saloon-a* - slijćeće svemirske brod i završava priču na način na koji nitko od ljubitelja pustolovina na Divljem Zapadu nikad ne bi pomislio. Kako li pokvarenog užitka onima koji su se zanjeli ležernim junakovim stavom pred daleko brojnijim negativcima i kojima je srce strepilo jer su pročitali o podmukloj zasjedi koja je tu čekala glavnog lika!

Kako bi pak sredovječne dame primile klimaks ljubavne priče u kojoj bi se otkrilo da je lik u koji se glavna junakinja zaljubila android po posebnom zadatku poslan od neprijateljskih vanzemaljaca nakon što se kroz cijeli roman priča razvijala u sasma tipičnom stilu? Jednostavni je zaključak da žanrove nije uputno miješati, niti čitatelje ljutiti.

S druge strane autora je privlačila ta mitska slika samca u neprijateljskoj sredini, jednog na kojeg nasrću mnogi, bez saveznika i oslonca izvan sebe samog, viteza latalice, ronina bez gospodara, stranca koji upada u *saloon* usputnog gradića na granici, Conana u nepoznatom okruženju... Bez pratioca ne bi bilo tolikih mogućnosti da se izraze stajališta, ispolje osobnosti, uobliče sklonosti, uspostavi dinamika, a ako je uz junaka pratilja ti odnosi postaju još zamršeniji, bogatiji, zanimljiviji i uzbudljiviji, pa je takav dvojac razumljiv odabir. Zato "Araton" tako počinje.

Junak okružen neprijateljima i u stalnoj borbi da bi se održao mora i sam imati određena svojstva da bi bio uvjerljiv: prije svega snažni poriv koji ga goni naprijed i kad su pred njim pogibelji, primjerenog samopouzdanje koje ima svoju pozadinu i povijest, te sasma tjelesnu snagu. Junaci koji iz čista mira diraju u osinja gnijezda teško da postoje u stvarnom svijetu, a oni vrste Jamesa Bonda koji upadaju iz vratolomije u vratolomiju poradi redovne plaće su u stvarnom svijetu izumrli, ako su ikad i postojali izvan romana i filmova. Jednako su neuvjerljivi žgoljavci koji izazivaju moćnike i suprotstavljaju se ustroju svijeta.

Radnja se u "Aratonu", dakle, otvara na način primjeren fantastici: junak naročitih sposobnosti, sve i kad ne vlada magijom, ulazi u nepoznati grad jašući na začudnoj životinji kraj oružnika s čudnim oružjem i dužnostima i uskoro sreće prelijepu i vrlo sposobnu djevu s kojom će dijeliti dobro i zlo do konca knjige. Ovaj njemu drag uvod autor je iskoristio da napiše svoj roman, a ne da bi se do njegova kraja držao predložaka, matrica, obrazaca, klišeja. Time je zaradio prijezir ljubitelja fantastike. Bjelodano mu je, sada više nego prije, da za njih nije ni pisao.

Ovdje bi pisac istakao da on ni u najmanjoj mjeri ne potcjenjuje one koji vole fantastiku, radije bi istakao da ono što ga je zanimalo i zbog čega je pisao roman nije ono što zanima takve ljubitelje te da im nije

išao ususret, na način da piše za takvo čitateljstvo. On je namjerno uzeo određene šablone i nastojao ih dešablonizirati, iskoristiti ih izvan ustaljenog okvira i time im dati svježinu i snagu.

"Araton" nije nikad ni trebalo vezivati uz fantastiku, ali promidžba ima svoja pravila i prečace, a u vrijeme Tolkienove najveće popularnosti nakladniku se teško bilo othrvati sirenskom zovu onoga što mu je obećavalo najbolju prođu. Možda je to zavelo i autora koji je sam pronašao ilustratora naslovnica, a one odmah upućuju na fantastiku (mada se othrvao njegovim željama da na njih umetne i zmajeve), ali u to vrijeme još nije bio toliko uvjeren gdje "Araton" spada ili ne spada onoliko koliko je to sada.

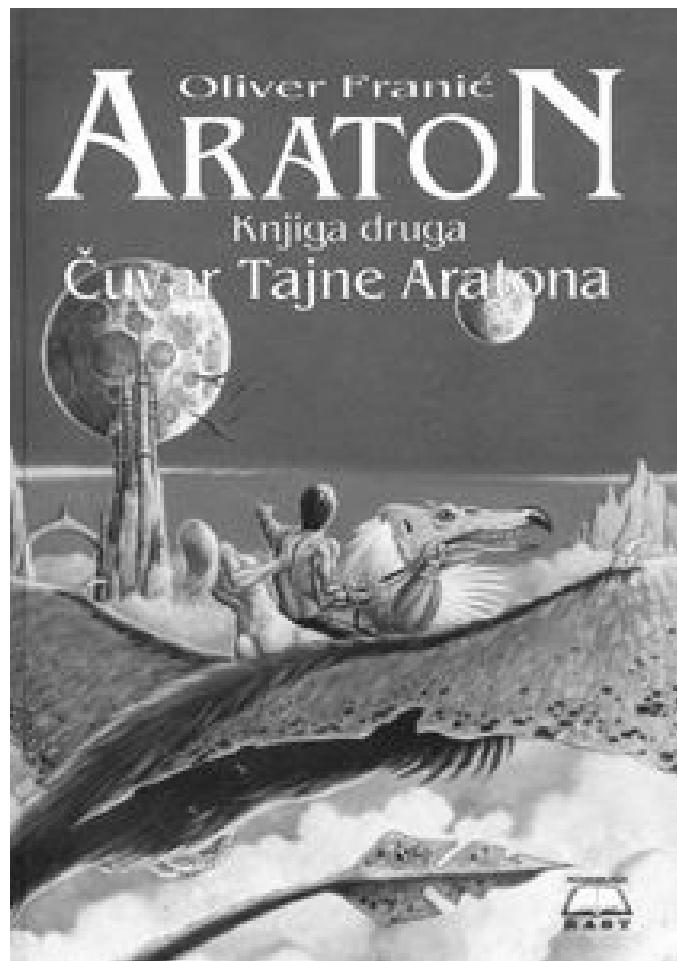
S gledišta znanstvene fantastike

Odnos "Aratona" spram znanstvene fantastike je puno neobičniji i dramatičniji.

Sam autor je bio među osnivačima kluba koji se danas zove SFera i važi kao onaj koji joj je izmislio ime, dakle je duboko vezan uz znanstvenu fantastiku i osjećao se oduvijek dijelom njene scene. Isto tako oduvijek imao je ponešto poseban pogled na žanr.

Danas, a nesumnjivo je da je taj pogled evoluirao, pisac bi ga odredio zahtjevima koje postavlja pred takvo štivo. Ono bi trebalo biti korektno (uvažavati znanost), vjerodostojno (posjedovati koliku

toliku vjerojatnost da se izmaštano može ostvariti u budućnosti), relevantno (da je iznijeto od neke spoznajne važnosti), uvjerljivo (glede priče i ZF elemenata, uključivo izmaštanog svijeta) te imati literarnu vrijednost.

Ponajprije i najtemeljnije, smatra pisac, znanstvena bi fantastika već zbog pridjeva u sintagmi trebala biti znanstveno utemeljena i korektna. To ne znači da bi trebala popularizirati znanost i čitateljima prodavati njene mogućnosti već da bi fantastični sadržaji u njoj trebali biti neproturječni onome što znanost o tim elementima drži. U svakom slučaju znanost bi trebala biti poštovana u takvom štivu, a autor bi trebao znati o čemu piše pa makar

se suprotstavlja trenutno prihvaćenim stavovima u znanosti.

Primjera radi, ako netko piše o ljetovanju na Marsu i kupanju u zaljevima njegovih mora, postojanje toga mora toliko uvjerljivo objasniti da znanstvenik kojemu je Mars uža struka može tek odmahnuti glavom, neuvjeren ali bez bitne zamjerke. Kao što je naveo u prijašnjem osvrtu "O žanru i Žanru" pisac ne bi ni Ratove zvijezda ni Zvjezdane staze uzeo za znanstvenu fantastiku, pri čemu prvi imaju infantilni naslov bez smislenog značenja čak i na izvornom engleskom (*Star Wars*) koji se ne može razumno prevesti na hrvatski ("Ratovi zvijezda", zar zvijezde vode ratove? Ili Zvjezdani ratovi, što bi tek to značilo?). Dakako da bi bio primjereni i bolje bi opisivao radnju naslov *Interstellar Wars*, ali se to očito nije mililo onima koji su htjeli imati *catchphrase* za najšire krugove kojom bi uspostavili franšizu i napunili džepove.

Možda se ovdje ne bi trebalo osvrtati na vizualne medije koji su u još žešćoj borbi za novac najšireg pučanstva i još više računaju na najdeblje područje zvonolike krivulje (vidi "O žanru i Žanru"). Razumljivo je da su uvijek u manjini čitatelji koji razumiju znanost i kritički promišljaju pročitano, pa se takve nepodopštine provlače ili se na njih gleda blagonaklono. Valja ipak istaknuti da se u najvećem dijelu pisana znanstvena fantastika korektno odnosi spram znanosti,

čak kad se u njoj problemi javljaju na drugi način o čemu će nešto niže također biti govora.

Dalje. Pisac je o Žanru uvijek mislio kao o ogledu o mogućoj budućnosti. Polazeći od razumijevanja ljudske prirode i razumijevanja ustroja društva te mogućih izazova u budućnosti ili unutrašnjeg civilizacijskog pritiska koji obično zovemo razvitkom, uz dodavanje ZF elemenata (svemirski letovi, kontakt, iznašašća, kataklizmičke prijetnje i slično) zanimljivo je istaknuti nove dvojbe, sukobe i strasti oko njihovih zametaka vidljivih već u našem svijetu.

Predodžbe radi, djelo može govoriti o svijetu budućnosti u kojem je primjerice Zemlja toliko prenapučena da je to dovelo do neslućenih novih suprotstavljanja, svjetonazora i borbi za prostor, pa je naseljavanje drugih planeta vrlo poželjnom inaćicom, ali samo rijetkim uspijeva umaknuti sa Zemlje.

U "Aratonu", svemirski su letovi uobičajeni, a ljudske su kolonije raspršene po svemиру, ali se cijelo čovječanstvo uzbudilo kada se jedna takva zajednica odlučila otrgnuti od ostalih i okrenuti leđa civilizaciji.

Pisac nadalje smatra da kad već ne govorи o mogućim budućnostima, ZF bi trebala nešto reći o nama samima i našoj sebeljubivoj prirodi, ljudskom društvu, gdje smo i gdje spadamo, u prirodi i svemiru, mogućnostima znanosti i slično što se

obično podvodi pod takozvanu spoznajnu ZF. O Lemovu "Solarisu" je bilo riječi u piščevu članku "Stvarnost i znanstvena fantastika", ali tu su i ostala njegova djela, posebno "Fijasko" i "Nepobjedivi", također i Strugacki s "Piknikom pokraj puta" i romanom "Teško je biti bog" (ovaj bi naslov jednako dobro pristajao "Aratonu"), Simak s romanom "Grad" i drugi.

U "Aratonu" su se ljudi, unatoč najboljoj volji i zakonima koji su to priječili, upleli u razvoj druge razumne vrste i zauvijek je promijenili, pa se još jednom pokazala nemogućnost da se priroda promatra, a da ne dođe do međudjelovanja promatrača i promatranog. Također, pokazuje se da su ljudi, pa i oni najsposobniji i najsavjesniji, skloni greškama koje dovode do udesa neslućenih razmjera, a ti udesi, ma kako porazni bili za ljude koji su njima obuhvaćeni, sa stanovišta su prirode samo nova preslagivanja u kojima su opet preživjeli postavljeni pred nove izazove.

Gola pustolovna ZF, poznatija kao *space opera* odnosi li se na naganjanja po svemиру, nije posebno zanimala pisca da bi je pokušao pisati, iako ju je rado čitao u mladosti.

Uvjerljivost iznijetog je sljedeća odlika ZF-a do koje je piscu jako stalo. U fantastičnom okruženju stranih svjetova, budućnosti i drugačijih odnosa ona postaje osobito važnom. Strani svijet mora biti jako dobro razrađen da bi bio uvjerljiv, a golo

gomilanje čuda može imati suprotan učinak. Ako se radi o naseljenom svijetu autor mora voditi računa ne samo o stvaranju svijeta već i o stvaranju civilizacije, što je još zahtjevниje. Produbimo ovdje ova razmatranja.

Promišljeniji i pažljiviji čitatelj lako će otkriti granice do kojih je autor razvio svoj svijet ukoliko se ovaj ozbiljno ne potrudi. Čitatelj nije gledatelj kazališne predstave da će lako primiti postojanje kulisa na kojima završava prikazani svijet. Dovoljno je da se upita: Koliko traje dan na toj planeti o kojoj govori autor? Odakle vanzemaljcima sat kao mjera vremena? Kako sat kao dogovorena mjera vremena sukladna uvjetima na planeti Zemlji može išta mjeriti na nekoj drugoj planeti (jer bi tamo dan onda mogao imati primjerice 27,45 sati)? Koja je dužinska mjera na tom svijetu? Kako se tamo mjeri vrijeme i broje dani?

Uputno je autoru koji radnju svoga romana smješta na svijet drugačiji od Zemlje dobro promisliti najprije o osobinama takvog planeta, pa i sunca koji mu daje toplinu i svjetlo. Kolika je zagrijanost površine zvijezde i njena veličina (masa)? Koliko je udaljena od planete i kolika energija dolazi do planete (u kalorijama ili džulima po jedinici površine u jedinici vremena ili kilovatima po jedinici površine, za Zemlju je to takozvana solarna konstanta s 2 kalorije po četvornom centimetru u minuti ili oko 1,4 kilovata po

četvornom metru)? Za koje vrijeme planeta obide oko središnje zvijezde (godina) i koliko traje jedan njen okret oko vlastite osi (dan)? Koliko je ta os nagnuta spram staze kojom planeta obilazi oko svog sunca, jer to određuje godišnja doba i razlike u trajanju dana i noći?

Ostale osobine planeta su jednakovražne. Njegova veličina i masa određuju privlačnu silu na njegovoj površini, a o tome ovisi niz drugih osobina, sve do sastava ozračja. Plima i oseka ovise o gravitacijskim privlačenjima svemirskih susjeda. Postoji li na planeti život opet valja razraditi njegove vidove pri čemu neka njegova očitovanja moraju biti različita od onih na Zemlji, a druga se podudarati radi općih zakonitosti.

Potom valja ustanoviti zemljovid novog svijeta, vjerojatno s podjelom na kopno i more, s rijekama, planinama, pustinjama, šumama i ostalim iz čega proizlaze lokalna podneblja. Dobro je ne izgubiti iz vida osnovnu logiku, pa rijeke primjerice postaviti tako da izviru u brdima i spuštaju se u ravnicu, a ne obrnuto. Neki će krajevi biti izloženi kišama, analogno monsunima na Zemlji, postojat će stalni planetarni vjetrovi, izmjene godišnjih doba će biti izraženije ili manje izražene i slično. Sve ovo svakako neće biti iskorišteno ili spomenuto u romanu, ali autor ne smije oko toga dvojiti kada mu bude potrebno.

Kada se radi o uvjerljivosti književnog djela, pisac još više cijeni usklađenost sa stvarnošću, onako kako ju je

opisao u osvrtu "Stvarnost i znanstvena fantastika". Bez obzira o koliko dalekoj budućnosti se radilo ili u koliko različitom okruženju autor gradio svoju priču, likovi moraju imati porive, želje i reakcije prepoznatljive čitatelju, sukladne našima, ljudima iz naše svakodnevnice. Jamačno je jasno da možemo maštati o bićima koje rukovodi neka drugačija logika i potpuno su neslična nama i kad se radi o onome što ih navodi na djelovanje, ali tome su dva nedostatka: takvih bića najvjerojatnije nema, kao prvo, te koga bi se ticala izopačena radnja temeljena na takvim stranim porivima, kao drugo.

Na koncu, pisac nipošto ne bi zapostavio literarnu stranu djela, jer se ovdje ipak radi o lijepoj književnosti. Po njemu, pismenost, umijeće iznošenja radnje i njenog razvoja do konačnog razrješenja nužan su dio i ZF djela. Autor mora imati što ispričati i treba se potruditi učiniti to dobro. K. S. Robinson koji je pisao o Marsu u RGB bojama izgubio je iz vida upravo koherentnu priču pa se djelo (pisac je čitao samo crveni dio, pa se ovo na njega odnosi) doima nepovezano jedinstvenom radnjom već prije svega opisima planete. Unatoč zavidnom poznavanju marsologije i znanosti, vjerodostojnosti, relevantnosti i uvjerljivosti literarni dio ne funkcioniра osobito dobro.

To su, dakle, mjerila i kriteriji kojih se drži pisac kod prosuđivanja djela i koje se trudio poštovati dok je kao autor pisao

"Araton". On se jamačno nije takvim rodio i dobro se prisjeća dana kad se oduševljavao Langrenusovom "Državom na Mjesecu" u kojoj je bilo malo vjerodostojnosti, manje relevantnosti i još manje literarne vrijednosti (daleko manje nego u "Crvenom Marsu"). Po ovim mjerilima slabo prolazi i A. C. Clarke, pa i sa svojom serijom o Rami, a također i mnogo drugih perjanica žanra.

Pisac se ovdje ne bi želio postavljati iznad ljubitelja Žanra i nametati svoja mjerila. I sam ne bi držao do njih u vrijeme kad je postajao obožavatelj Žanra. Upravo ova promjena, koje je u novije vrijeme postao svjestan, otvorila mu je oči. Njegova su mjerila nastala razmjerno nedavno jer je za mnoga djela ustanovio da ga ne zadovoljavaju, pa je sam prionuo napisati "bolje", nešto što će biti u suglasju s njima. Posljedak toga je "Araton".

Tek je nedavno razumio što se s njim dogodilo. Shvatio je i svoj stav u vezi Žanra i žanrova, ono što je opisao u članku "O žanru i Žanru". Razjasnilo se zašto je "Araton" primljen kako je primljen u različitim krugovima (mada, istini za volju, djelo baš i nije imalo nekakvog posebnog odjeka). Magle su se razišle, a pisac je uočio što je što.

"Araton" i Žanr

Do ovdje iznijetih piščevih mjerila žanrovske autori nikad neće osobito držati.

Većina njih poštuje uvjet korektnosti (znanstvene utemeljenosti) kad se radi o svjetski poznatim autorima pa pisac tu ima najmanje razloga za zamjeranje. Vjerodostojnost, a to je nekakav odnos prema našem danas i ovdje, je već druga priča. Fantastika je često uopće ne uzima u obzir, pa mora jako uznastojati oko relevantnosti, uvjerljivosti i literarnosti da bi bila po piščevu ukusu. On će priznati da je manjak u ovom dijelu lakše probavlјiv i da djelo prolazi uz dobra postignuća kroz druga mjerila. Ipak, prosuđivanje o mogućim sutrašnjicama veliki je potencijal Žanra i značajni plus za djelo (barem kod pisca).

Relevantan je Lem u "Solarisu", "Nepobjedivom", "Fijasku" i drugim djelima, relevantni su Strugatski u "Pikniku pokraj puta" i romanu "Teško je biti bog", također i K. S. Robinson u "Crvenom Marsu" kad pokazuje kako je ljudima svojstveno i u novom svijetu načiniti istu zbrku i kaos kao što su ih proizveli na Zemlji, relevantni su i mnogi drugi, ali je mnogo, mnogo više onih koji to nisu. Nažalost. Ni kad nas zadivljuju začudnošću, zanimljivošću radnje, tehničkim čudima, znanstvenom potkovanošću, silno razrađenim svjetovima i sličnim često od njih ne otkrivamo ništa novo o ljudima, svijetu u kojem živimo, civilizaciji koje smo dio, onome što nas goni u iznašašća, osvajanja, ratove i napredak (ili "napredak", svejedno).

Uvjerljivost je djelomično tehničko mjerilo pa je tim dijelom lakše ovladati (kao i znanstvenom utemeljenenošću), pa je mnogo autora koji su dobro razradili svoje svjetove. Samo će autor koji je naučio razumijevati svijet i ljude i popabirčio iskustva o tome, a pri svemu ostao iskren i neopterećen idejama, ideologijama i koječim drugim biti u stanju ostvariti uvjerljivost o kojoj je pisac govorio u članku "Stvarnost i znanstvena fantastika". Toga jamačno nema u Jefremovljevim "Maglinama Andromede" (tako je prevedena u Jugoslaviji), "Tahmasibu" Strugackih (u izvorniku *Stažeri*, op.ur.) ili filmu "Avatar" o kojem je pisac opširno govorio u netom spomenutom članku.

Najviše djela iz Žanra pada na literarnom dijelu: nedorađenoj radnji i neizgrađenim likovima, jer je u prvom planu bila začudnost i pustolovina (ponajprije stariji autori, primjerice E. R. Burroughs, A. E. Van Vogt), tehnička i znanstvena iznašašća (A. C. Clarke, K. S. Robinson, raniye pisci oko H. Gernsbacka), iznošenje ideje ili ideologije (Jefremov, film "Avatar"), ali i svjesno opredjeljenje autora. O posljednjemu valja reći još rečenicu ili dvije, mada je o tome pisac više rekao u "O žanru i Žanru".

Autor piše za čitateljstvo i prilagođava mu se. Žanrovske autore piše za ljubitelje svoga žanra. Ako ne posveti dovoljno prostora ljubavnim dogodovštinama i igrama autor ljubića će

izgubiti čitateljstvo. Ako autor znanstvene fantastike (ili bilo kojeg drugog žanra) posveti više pažnje svojim likovima, kroz razmatranja njihovih poriva, unutrašnjih dvojbi ili odnosa spram drugih osoba, institucija i ideja u okruženju, ako se zanese opisima situacija, krajolika i okoline, ako mu je stalo da iznese svoje poglede na svijet i život može iskliznuti iz žanra. Ako je sve to dobro napravio može ga prihvatići opća književnost, ali će izgubiti ljubav žanrovskog čitateljstva. Zašto onda autor ne bi svjesno ostao u žanru, prilagođavajući se sredini koja ga je prihvatile i koja ga možda slavi?

Što se dogodilo "Aratonu"? Njegov je autor slijedio svoja mjerila želeći napisati "bolji" znanstvenofantastični roman. Nije razumio da će takav "bolji" roman biti "lošiji" znanstvenofantastični roman. "Araton" je iskliznuo iz žanra. Nije ono za čim bi poseguo pravi ljubitelj ZF štiva. Njemu je roman preopširan, spore radnje, dosadan, mogao bi se skratiti napola ili i više.

S druge strane, zbog niza okolnosti "Araton" je ciljao znanstvenofantastično čitateljstvo, dapače i ono skljono fantastici.

O tome svjedoči sve, od osobe autora i nastojanja izdavača do naslovica knjiga. Takvi ga nisu mogli ocijeniti osobito povoljno. Dapače, svi pozitivni osvrti, većinom usmeni i tek jedan prazni pisani panegirik došli su iz krugova izvan Žanra.

Kako bi on prošao u okružju djela opće književnosti ostalo je nepoznanicom jer ga takva sredina nije ni zapazila (što je bilo za očekivati za prvi roman, makar i takvog opsega). Možda se nikada ni neće saznati. No, autoru je jasno. "Araton" nije

žanrovsko djelo. On nije ni fantastika, ni ZF. Time se postavlja i pitanje kako se dogodilo da se nagrada za najbolji ZF/F roman za 2004. godinu dodijeli upravo njemu. Čini se da se ni komisija za nagradu SFera nije lako složila oko toga. Ili ju je obujam djela ostavio bez daha.

Danas, autor smatra da tu nagradu nije trebao dobiti. Da je znao ono što zna danas vjerojatno bi je odbio. Njegovo djelo je ostalo u procjepu, zaglibljeno u meandrima žanrova i izgubljeno za široke vode opće književnosti. Pružilo je ipak uvida svom tvorcu tko je i gdje je u odnosu na žanrove.

Počasnog gosta SFeraKona 2010. i Eurocona 2011. ne treba posebno predstavljati. Razgovor je vođen na SFeraKonu tijekom travnja lanjske godine.

HVALA, MAGGIE!

Razgovor s Ianom McDonaldom

Boris Švel

Kao poznati britanski autor, objavljivali ste diljem svijeta. Pričajte nam o početcima svojeg pisanja.

Je, imam jednu osobu kojoj mogu zahvaliti što me učinila piscem znanstvene fantastike. Ta osoba je Margaret Thatcher. U osnovi, tačerizam me nasilio na pisanje, budući nisam mogao naći nikakvo zaposlenje od kojeg bi se dalo živjeti. Kad sam napustio fakultet tijekom ranih osamdesetih, nije bilo posla, sve zahvaljujući Margaret Thatcher. Generacija je bila uništena, bez nade.

Nemajući ništa za raditi, osim potraživati socijalnu pomoć, našao sam prostora i vremena za pisanje znanstvene fantastike. Kao i svaki pisac, prošao sam kroz dva stadija. Prvi stadij jest, pročitaš nešto i kažeš: to mogu i ja. Drugi stadij je, pročitaš nešto i kažeš sebi: mogu ja to i bolje.

U to doba postojao je lokalni znanstvenofantastični časopis sa sjedištem u

Belfastu, zvan *Extro Science Fiction*, a vodio ga je momak imenom Paul Campbell. Kupio sam primjerak, pogledao ga, napisao priču i prodao im je - prvu-prvcatu priču koju sam napisao - za šezdeset funti. Tim novcem sam kupio gitaru, što je poprilični rock'n'roll.

Spremao sam se prodati drugu priču, no časopis je kolabirao, jer bio je kolosalno skupe izrade, a nije se uopće prodavao. Morao sam pogledati naokolo gdje ima novih tržišta. Našao sam knjižaru znanstvene fantastike u Dublinu i kupio primjerak *Asimov'sa*, primjerak *Analoga*, kao i primjerak *Fantasy & Science Fiction*. Napisao sam priče i poslao ih u *Asimov's*. Odbili su ih, ali su kupili treću priču koju sam im poslao, *The Catherine Wheel*, koja je rani rad na temu Marsa u svijetu *Desolation Roada*, i ponovno se tiska. To je najodvratnija priča o sreći, kako biti u pravo doba na pravom mjestu.

Moja urednica je bila Shawna McCarthy, koju je sebi navabio Bantam Doubleday Dell Books. Prodao sam par priča u *Asimov's* i dobio prilično zanimljive povratne reakcije. U ono doba bilo je teško saznati o ikakvim povratnim reakcijama, budući nije bilo Interneta i naroda koji daje svoje mišljenje bez obzira je li ih itko pitao ili nije.

Nju je navabio Bantam Doubleday Dell, a ona mi je poslala pismo s upitom: "Dragi Ian, jeste li ikada razmišljali o pisanju romana?" Samo sam rekao: "Pa, jesam sada." Tako sam angažiran za pisanje svojeg prvog romana *Desolation Road*. Izašao je 1988., iako sam ga započeo 1984. godine. Od tada, bio sam ponešto dobre sreće, prodajući knjige i priče - ne napišem ni pola priča koliko bih trebao ili za koje imam ideja jer sam tako lijen. Bio je to život pod sretnom zvijezdom. Na trinaestom sam romanu; imam tri zbirke priča...

Na kraju krajeva, sve je to zbog Margaret Thatcher. Hvala, Maggie!

Jeste li kritizirali tačerizam u svojim pričama i romanima; recimo, kao što je Alan Moore radio u svojim scenarijima?

Svi su to radili. Znanstvena fantastika je žanr koji najbolje funkcionira u teškim uvjetima. Ona je sjajan, sjajan način kritike društva i socijalne satire. Bio je cijeli val britanskih pisaca znanstvene fantastike, svi smo se pojavili manje ili više u isto doba - Paul McAuley, Kim Newman, Steve Baxter, i Peter Hamilton je došao par godina kasnije

- svi smo mi počeli zbog tačerizma. Imali smo nešto o čemu je vrijedilo pisati, jer je postojao veliki zli neprijatelj kojeg smo mogli koristiti kao metu za znanstvenu fantastiku.

Počeli ste u Belfastu, gradu čija je industrija očito ruinirana. Kako je to bilo, biti piscem znanstvene fantastike u Sjevernoj Irskoj?

Ponešto jadno, jer u Sjevernoj Irskoj i nema baš puno autora znanstvene fantastike. Kad sam počinjao, bila su dva jaka utjecaja na moju ranu karijeru, na moje nadahnuće da počnem pisati. Jedan je bio momak imenom James White; bio je sjajan, sjajan pisac. Krasan momak, susreo sam ga par puta na konvencijama. Pričali bi o poreznim olakšicama, to je ono o čemu pisci pričaju kad se nađu skupa. Sjajan momak i zbilja dobar plesač baleta! Drugi momak, kojega sam susreo samo jednom prije no što je umro, bio je Bob Shaw. Bio je izvanredan, jedan od velikih irskih pisaca znanstvene fantastike. Čitao sam ga tamo u sedamdesetima.

Zbilja, nema nas puno. Postoji momak imenom Paul Kearney, koji je vrlo dobar pisac fantasyja. Pisci znanstvene fantastike? Ispada da bih mogao biti jedini. Izgleda da sam ugrožena vrsta.

Očito, imamo englesku znanstvenu fantastiku; imamo škotsku znanstvenu fantastiku s ljudima kao što su Ken McLeod i Charles Stross. Postoji li

sjevernoirska znanstvenofantastična scena, na bilo koji način?

Postoji li prepoznatljiva sjevernoirska vrst znanstvene fantastike? Mislim da to tendira jako ovisiti o pojedincima, poput Jamesa Whitea koji je pisao stvari temeljene na medicini, ili Boba Shawa koji je bio inženjer. Postoji vrst protagonista, ne robusnog akcijskog junaka, već nekoga tko nalazi samoodređenje radeći s drugim ljudima, bilo kao liječnik, bilo kao znanstvenik, bilo kao inženjer.

U Sjevernoj Irskoj postoji jaki osjećaj zajednice, budući da (na neki način) cijela ta stvar zajednice - kojoj zajednici pripadate - dijeli sjevernoirsko društvo po polu, bilo da se smatrati članom katoličke zajednice, bilo protestantske. Držim da puno ima u tome kako pojedinci nalaze svoje mjesto u zajednici, kakav im je status, bilo junaci Jamesa Whitea koji služe zajednici u bolničkom okružju, odnosno oni Boba Shawa koji su autsajderi. Osobno, više nagnjem pristupu Boba Shawa, moji likovi su na rubu zajednice ili društva; mogu biti pojedincima koji komentiraju društvo. Mislim da bi vezivo sjevernoirske znanstvene fantastike mogla biti zajednica, ali i raspad društva i konflikti unutar njega.

Motiv emigranta koji u Africi susreće novo društvo vodi nas Vašem romanu koji je možda najpoznatiji u Hrvatskoj, Chagi.

Prije nekih petnaest godina počeo sam raditi na nečemu što bih neslužbeno nazvao

The New Order Sequence. Kad sam je planirao, pomislio sam: zašto ne bismo stavili znanstvenu fantastiku izvan uobičajenih mjesta. Hoću reći, leteći tanjuri uvijek slijede na travnjak pred Bijelom Kućom - a što ako umjesto toga slete pred predsjedničku palaču u Nairobi? Dosta sam putovao po Istočnoj Africi i držim je fascinantnom.

Zanimalo me obrnuto teraformiranje; moja prva knjiga, *Desolation Road*, smještena je na teraformirani Mars. No, što ako neki vanzemaljac pretvori Zemlju u svoju vlastitu *terru*, uklapajući je u izvanzemaljsku matricu. Čini se da će Chaga svojim sporim, neumitnim tempom uništiti Afriku, ali joj zapravo daje neku vrstu simbioze, dajući pristup izvanzemaljskim tehnologijama koje su daleko nadmoćne našima.

Dolazim do kraja ciklusa The New World Order Sequence, bile su *Chaga* i *Kirinya*, *The River of Gods* koja je smještena u Indiju, kao i *Brasyl*; finalni dio smješten je u Tursku, nekoliko godina nakon što se pridružila Evropskoj Uniji.

Sad tražim nešto novo, budući da trebam promjenu svakih deset godina, eda bih sam sebi postavio izazov.

Najljepša Vam hvala!

**Danijel Bogdanović
Ivana Delač
Zoran Krušvar**

DO JELENA 6 KM

Za početak pjesme dobar je spolni akt,
 al' u ovom busu toga nema,
 i to je fuckt.
 I dok se babljim korakom
 vučemo u utrobi zmije metalnoga sjaja,
 ovoj jebenoj koloni
 naprsto nema kraja.
 Čemu, o, čemu
 ova gužva silna?
 Mora da je kriva zvijer autofilna¹!
 Dal' se to piscima
 maštarije cijede
 il' to džinovski jelen
 na cesti aute jede?
 Svi se na to u busu grohotom nasmijaše
 i rekoše: "Nikad više!
 Svašta naša mašta piše!"
 Odjednom - HRSK! HRSK!
 pred nama se čuje,
 i džinovski jelen
 stvarno tu je!
 Proždire aute kao bombone.
 I nas će isto,
 suze već se rone...
 O, ne!

¹ Autofilija (grč. automóbilos - automobil; filia - sklonost) - parafilija kod koje osobi ili češće džinovskim jelenima seksualno zadovoljstvo pruža spolno općenje s auspuhom automobila (kod muškaraca ili shemale-ova), odnosno ručicom mjenjača (kod žena, muške gay populacije ili rjeđe, znatiželjnih homofoba kojima nije jasno što je to tako privlačno u pederluku). Kad je riječ o džinovskim jelenima, kod njih je nakon spolnog općenja s vozilom često primijećena i konzumacija istoga, slično kao u bogomoljke (tzv. autofagija), zbog čega neuke osobe često u prirodi zamijene džinovskoga jelena s dotičnim kukcem, pa najebu (u svakom smislu te riječi), ako se nalaze u automobilu. Isto tako, iz još neobjašnjениh razloga, džinovskoga jelena seksualno privlači isključivo Wartburg u svim nijansama zelene boje i Opel Vectra '92. godište.

Razgovor s Borisom Švelom, urednikom "Parseka"

Darko Macan, na www.darkomacan.com

men: Valjda nitko bolje od Djevice po horoskopu ne razumije potrebu za tradicijom, ali čak se i ja svaki put kad izađe novi broj pitam što će nam PARSEK na papiru u doba mrtvih magazina i mutirajućeg interneta ... Gdje je njegovo mjesto unutar trenutačne žanrovske nam ekoSFere? Čita li PARSEK itko? Imaš li ikakav feedback?

Švel: (šuti)

men: Čita li, zapravo, itko danas više išta? Imaju li knjige veću publiku od fanzina ili žanrovske naslove kako god obrneš u nas dohvati maksimum trideset ljudi? Jesam li samo ja po tom pitanju u kurcu ili to muči sve Djevice? I zašto svaki PARSEK izgleda posve isto? Red priča, red Žiljaka, red osmrtnica, ispod neprepoznatljivih naslovnica ... Ajde, zanemarimo naslovnice, ali ostalo? Je li PARSEK dosegao savršenstvo forme ili se kani razvijati?

Švel: (ćuti)

men: Čini mi se da si jednoć najavio PARSEK kao poligon za rast i razvoj novih pisaca, a jednako mi se tako čini da je PARSEK postao dno lijevka u kojem završi sve ono što odbiju godišnje zbirke ili UBIQ. Je li koji pisac nastao u PARSEKU i ondje stasao za veće ciljeve ili si se pomirio sa sudbinom pobirača PET ambalaže nakon što je piva popijena?

Švel: (mukom muči)

men: Premda sam i sam, u svoje vrijeme, radio PARSEK poput magazina, uvijek me dijelom mučilo što izdajem izvornu tradiciju fanzina kao "pisma urednika prijateljima". Fanzini su u balkanskim prilikama od mjesta za zajebanciju postali više ili manje uspjeli nadomjestci nepostojećim magazinima. Recimo da je neizrečeno pitanje kako pomiriti oprečne tradicije, po čemu je PARSEK koji izgleda kao magazin i dalje "interno glasilo SFere"? Da li bi htio da PARSEK preraste u magazin? Koje su tvoje taaajne ambicije?

Švel: (ni da pisne)

men: I još jedno, Djevica Djevici, pitanje o tradiciji: koje su bitne, značajne i lijepе tradicije hrvatskog fandoma (i SF-a)? I zašto? Što treba popraviti, prisvojiti, čega se lošeg odreći? I zašto?

Švel: (ne govori)

men: Ima li kruha u prožimanju s evropskim i svjetskim fandomom? Možemo li kako profitirati ili je svaki neanglofoni fandom samo blijedi odjek razbibriga razvijenog kapitalizma?

Švel: (zanijemio)

men: Tvoje pitanje meni:

Švel: (...)

men: ...

PRIX L'ESPRIT DE L'ENGAGEMENT

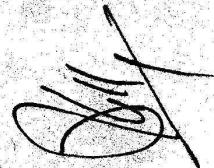
Décerne à un fanzine

Parsek (Croatia)

par les Assises de la SOCIÉTÉ EUROPÉENNE de SCIENCE FICTION

Le Bureau S.E.S.F.

Eurocon 2011
Stockholm (Royaume de Suède),
17-19 juin, 2011

*Svjedodžba "Parseku" kao najboljem europskom SF fanzinu,
dodijeljena na Euroconu u 2011. u Stockholmu.*

PREDRAG JIRSAK

1941. - 2011.

Dana 7. srpnja ove godine , nakon duge i teške bolesti, umro je Daniel Predrag Jirsak, hrvatski bohemist i pisac.

Rođen je 1941. godine u Osijeku, osnovnu školu polazio je u Petrinji i Osijeku, dok je gimnaziju pohađao u Osijeku i Zagrebu. Studirao je medicinu i političke znanosti u Zagrebu, a filologiju u Zagrebu i Pragu, diplomiravši 1965. komparativnu književnost i engleski na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Bavio se novinarstvom u "Vjesniku", "Privrednom vjesniku" i "Telegramu", bio je lektorom hrvatskoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Pragu od 1967. do 1969., a od 1969. do 2006. predavao je češku književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je - među ostalim - predavao i izborni predmet posvećen znanstvenoj fantastici na češkom jeziku.

Predraga Jirsaka sjećamo se ponajprije po njegovom romanu *Mjesečeva djeca*, objavljenom 1958. godine, a koji ostaje jedan od najpoznatijih hrvatskih znanstvenofantastičnih romana za mladež. Jirsak je ovaj roman objavio u dobi od svega sedamnaest godina, a i danas fascinira izvornom začudnošću velikog znanstvenog i tehnološkog pothvata: leta na Mjesec. U usporedbi s drugim hrvatskim SF romanima pedesetih i šezdesetih, *Mjesečeva djeca* se do duše ne odlikuju vrckavim dijalozima poput radova Bjažića i Furtingera, ili pak pomnom karakterizacijom likova poput djela Angela Rittiga, ali plijene čitateljsku pozornost obiljem akcije i veličanstvenošću pothvata koji je u središtu radnje. Zapravo je šteta što nakon ovog romana Jirsak piše smo nekoliko znanstvenofantastičnih priповijedaka. Vrijedi stoga citirati ulomak s kraja romana:

"Što da napišem kao epilog?

Epilog ustvari i ne treba. Vi već sada znate sve. Znate o velikom pothvatu, koji je učinjen, i mi smo u neku ruku svi zajedno u njemu sudjelovali.

Osvojili smo Mjesec."

ANNE INEZ McCAFFREY 1926. - 2009.

Irska spisateljica američkog podrijetla Anne Inez McCaffrey preminula je 21. studenog ove godine.

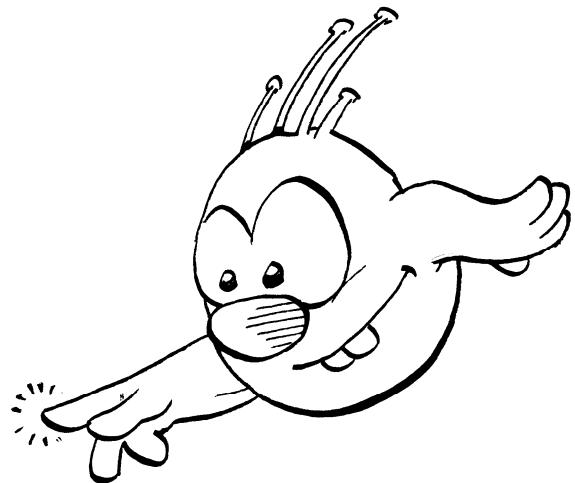
Anne McCaffrey je rođena 1. travnja 1926. u mjestu Cambridge u američkoj saveznoj državi Massachusetts, a nakon pohađanja djevojačkih internata, diplomirala je s odlikom slavistiku na prestižnom sveučilištu Radcliffe. Godine 1950. vjenčala se s Horaceom Wrightem Johnsonom s kojim je imala troje djece. Nakon dvadeset godina života u SAD-u, razvodi se 1970. te odlazi s djecom u Irsku, gdje je i preminula.

Tijekom dugog spisateljskog staža koji je počeo koji je počeo objavlјivanjem kratkih priповijedaka još tijekom pedesetih, objavila je masu romana, počevši s djelom *Restoree* 1967. godine koji je napisan kao reakcija na tretman žena u dotadašnjoj znanstvenoj fantastici. Od tada je objavlјivala romane u serijalima, od kojih je zacijelo najpoznatiji serijal *Dragonriders of Pern*. No, objavila je i druge serijale, poput The Brain & Brawn Ship, koji se oslanja na njezinu poznatu priповijest *Brod koji je pjevaо* ("Sirius" br. 69).

Dobitnica je nagrada Hugo i Nebula, a 2005. proglašena je Grand Masterom, što je priznanje koje dodjeljuje udruga The Science Fiction Writers of America. Povrh znanstvene fantastike u romanima i zbirkama priповijedaka, objavlјivala je i ljubavne romane, kuharice, kao i jednu knjigu o zmajevima. U svojoj prozi često se služila svojim osobnim iskustvima, a njezina knjiga *The White Dragon* bila je jednim od prvih znanstvenofantastičnih romana uvrštenih u popis bestselera koji sastavljaju novine "New York Times".

Anne McCaffrey preminula je iznenada, u svojoj kući u Dublinu.

Preporučamo službenu web stranicu Anne McCaffrey:
pernhome.com/aim/

EUROCON U ZAGREBU

SUDJELUJ I TI!

<http://zagreb-eurocon2012.com/>

